

ואנו העבירנוהו ללוא, ע"פ המצוה בנ"י: [ב] כ"ה במהדורת א"מ ד' תנ"ה, אבל בצאר הגולה דפ"ר אוד ד וזה לגמרי לאות ה: [ג] י"פ גירסת רבינו חננאל והר"ף והר"ס, ודלא כגוראקא שלנו בגמרא. ועיין ספר משנה שם: [ד] עיין בספר רצון אברהם סימן ה"ג [מח. א מהדורא שניא עירובין מח. א]: [ה] (גירסא ב"א)

[illegible]

י. טור [עמוד קמ"ט]
והרמב"ם בפרק ז' [שם]
הלכה ד' מזה משנה
דמעניי י"ט [ע"א]:
ה. שם בטור ורמב"ם:
ז. עירובין מ"ה [ע"א]
זרייתא:
ש"א. שבת קכ"ח [ע"ב]
משנה:
ז. שם בגמרא בפירוש
הברייתא:
ג. שם בברייתא:
ד. עבודה זרה כ"ו [ע"א]:
ה. טור [עמוד קמ"ט] מדברי
התוספות שם [ד"ה פה]
[לפירוש הב"י ה' שם ד"ה
אזל]:
ו. שבת קכ"ט [ע"א]
וכטלוהו אמונא להקל,
טור [עמוד קמ"ט] בשם
הרמב"ם [בפרק מורם
האלם [ענין הסנה ד"ה
אמר רב יהודה]:

הגהות הסמ"ע

ש"א סוף ספיה א וכן כ"א
כיוצא בזה. ובגמרא שלא
יהא שיעור ואיתור בדבר:
ספיה ב חילוף שבת. [אף]
דבחוה שרי למילת ישראל
ליילד גויה בשכר משום
איבתא. הכא אפילו בשכר
אסור, דיכולה למימר לה
ישראל דמיטריה שבת
מחללין עליה השבת, אהון
דלא מיטרי כו' [עבודה זרה
כו, א]:

הגהות והערות

ש"א [א] בב"ה הדפוסים לין
אות ז לבאר הגולה על מזה
"סומא" דלקמן, אף מקומו
הנכון הוא כאן:
[ב] גוסף ממהדורת
קראקא ש"ל:
[ג] בווזנא, למקן,
דמהדורת אמ"ד תקי"ד
[פרופס] כחוב "אס כן"
מול וכו':

[ד] עיין צו"ד סוף סימן
קכ"ד:
[ה] גוסף ממהדורת אמ"ד
מ"ט:
[ו] בווזנא, דככל דפוס
המג"א עד מהדורת פראג
תקמ"ה נדפס בטעות
במרתם הס"ק "אין
מחללין":
[ז] עיין רמב"ם עמוד סוף
פרק יא:
[ח] מסקנת הגמרא שם
דכותי אינו תיזק על שפיות
דמי, ע"ש:

ש"א א ומחללין עליה השבת. ולכן כשתגיע למדע תשיעי
יזמין הכל מערב שבת, שלא יחללו שבת (ספר חסידים סימן
(תתכ"ח) [מתנה]): ב אפילו היא סומא. מהו דמימא כיון דלא
חזיא אסור, קא משמע לן יחזי מיתבא דעתה, סברה אי איכא מידי
חזיא חזירתה ועבדה לי (גמרא שם
קמ"ה, ז). וקשה, יאמרו צפניה
שהלליקו הנר ותשיבז דעתה,
ואפשר דמכל מקום היא רואה
מראה נר. א"י נמי, מוכל לנסות
להראות להם אצבע או שמים אם
ידעו. ומכל מקום ז"ע למה לי
טעמא דמיתבא דעתה, הלא זריכים
להלקת הנר לראות מה שזריכה:
ג בושנין. ואפילו למאן דאמר
בסימן ש"ח סעיף י"ז דלא צעין
שינוי, הכא שאני, מפני שכאז
היולדת דברים טבעיים הם, ואין
אחת מאלף מהם מתמת לידה,
לפיכך החמירו לשנות (מגיד משנה
שבת ג, יא). ואם זריכה לשמן, לא
חשים שמן בשערה ומנא אזלה
ותסחט אותה, אלא תציא בכלי תלוי
בשערה, דמוטב לעשות הוצאה על
ידי שינוי מצלי אסור אחר,
מלהסוּף אסור סחיטה (צ"י עמוד
קמ"ד ד"ה ומ"ש). ב ועיין סוף סימן
ש"ח [ס"ק כג]: ד גברית א"י
מירדין. אפילו ישמעאלים שאין
עובדים עבודה אלילים (וכן משמע
ברמב"ם שם פרק ז' הלכה יב).

ומיהו לקראים מותר, כיון דמנטרי שבתא (כנסת הגדולה הגה"ע):
ה אין מירדין. א"י לויכא אינה, דיכלו לומר דמי שאינו משמר שבת
אין מחללין עליו [עבודה זרה כו, א]. משמע דאי איכא למיחש לאיצה
שרי אם אין חילול שבת: ו שאין בו חילוף. כגון שישבת על
המשבר, דכבר נעקר הולד לנאם, דהא אמרינן [שם קו, ב] הושיט
ידו למעי (אשה) ודלדל עובר שצמעה חייב משום עוקר
דבר מגידולו. אי נמי, כיון דכלו לו חדשיו כבר נפסקו גדולו
(תוספות עבודה זרה שם ד"ה סג). ואין לא בקיאין בכלו חדשיו,
כמו שכתב זאה"ע [סימן קט סעיף ד]. ועיין צו"ד סוף סימן ט"ו
[סעיף ב]:

שערי תשובה

ש"א (א) ומחללין. ועיין תשובת בית יעקב סימן נ"ט בענין חילול שבת
ביולדת או גוסס, ומה שכתב בזה בשבות יעקב חלק א' סימן י"ג,
ע"ש:

ש"א (א) ומחללין. ולכן כשתגיע למדע תשיעי יזמין הכל מערב שבת, שלא יחללו שבת, ספר חסידים סימן
וכתבו התוספות דהכא אין צריך מומחה כמו שצריך בחולה דיום הכפורים, דהכא יותר יכולה היולדת להסמך על ידי פחד שתתפחד שמה אין עושין
יפה מה שהיא זריכה, ממה שיתפחד החולה דרעב, כ"ז [ס"ק א]: (ג) תלוי. ואם זריכה לשמן, תציא בכלי תלוי בשערה, דמוטב לעשות הוצאה ע"י שינוי
מצלי אסור אחר, מלהסוּף אסור סחיטה, כ"ז [ס"ק א]: (ד) גברית. אפילו ישמעאלים שאין עובדים עבודה אלילים. מיהו לקראים מותר, כיון דמנטרי
שבת, כנסת הגדולה ומ"א [ס"ק ד]. אבל בגמ' ורד"ם חלק א"ח כ"ג [סימן א] כתב דאין הוראה זו נכונה, ע"ש בארוך: (ה) שבת. דליכא אינה, דיכלי
לומר דמי שאינו משמר שבת אין מחללין עליו, גמרא. משמע דאי איכא למיחש לאיצה שרי אם אין חילול שבת, מ"א [ס"ק ה]: (ו) אחד מאלו. נראה לי שזהו
לענין הדברים אשר אפשר לעשות כאן עלי עיכוב, על כן אין מחללין שבת בזה כי אם אחר שיהיה אחד מאלו. אבל לענין קריאת חכמה לא שייך שיעורים הללו,
דעם קרובים ללידה יותר משיעור ציאת החכמה, אלא משעה שמרגשת קלם אפילו בספק מותר בקריאתה, ט"ו [ס"ק ב]:

ביאור הגר"א

[ג] [פסיה ח] הרואה. תענית שם [יט, א] רבי יוסי אומר לעזרה כו', ועיין סימן
רפ"ח סעיף ט' אבל אין כו': [ד] וכן, שם כ"ב ב' ובגירסת הר"י [ח, ב] תנו
רבנן עיר כו' מתיריין עליהם בשבת ועל כולן כו', ועירובין מ"ה א' וראש
השנה כ"ג ב' ופסחים מ"ט א':
ש"א [א] [פסיה ב] אפילו בדבר. דבלאו הכי לא היה סלקא דעתא לרב יוסף
[עבודה זרה כו, א] לא התיר, תוספות שם [ד"ה סבר]:

ש"א (א) אפילו היא סומא. דמיתבא דעתה, סברה אי איכא
מידי, חזיא חזירתה ועבדה לה. וכתבו התוספות [שם]
קמ"ה, ז ד"ה קמ"ל דהכא אין צריך מומחה כמו שצריך בחולה דיום
הכפורים, דהכא יותר יכולה היולדת להסמך ע"י פחד שתתפחד
שמה אין עושין יפה מה שהיא
זריכה, ממה שיתפחד החולה דרעב:
(ב) נקראת יולדת לחלל. נראה
לי שזהו לענין הדברים אשר אפשר
לעשות כאן עלי עיכוב, על כן אין
מחללין שבת בזה כי אם אחר שיהיה
אחד מאלו. אבל לענין קריאת חכמה
לא שייך שיעורים הללו, דעם
קרובים ללידה יותר משיעור ציאת
החכמה, אלא משעה שמרגשת קלם
אפילו בספק מותר בקריאתה, כן
נראה לי מזה הסברא, ואין צריך
לראייה בזה: (ג) או משיעה
שהדם שותת בו. בטור [עמוד
קמ"ט] כתב מחלה משתבז על
המשבר והדם שותת ויורד, והוא
דעת הר"י [שם נא, ב]. וקשה על
הר"י, דהוא כתב [שם] וכאזני [שם]
קמ"ה, א' עדיין, ואזני לא זכר רק
שתבז על המשבר, אלא דרז הונא
זכר אח"כ משעה שהדם יורד, ופליג
על אב"י ומיקל טפי ממנו, אבל
מכל מקום לאב"י לא קפדינן על
הדם. ונראה לי דהר"י סבירא ליה
דהנך מרי סימנים דהיינו משבר
ותצרותיה נושאות אותה, אינו

שיעור מצורר לסמוך עליהו, כי הרבה פעמים שהאשה טועה ויושבת
על המשבר ועדיין לא הגיעה העת ללדת, וכן בתצרותיה נושאות
אותה לפעמים יש לה חולשה ואף שלא הגיעה זמן לידה עדיין, אלא
הנהו סימנים מועילים אחר ירידת הדם, דאז הם סימן טוב להלידה.
ואב"י סבירא ליה דתמרי צעין, דם ומשבר, וכן קים ליה להר"י:
(ד) או משיעה שחברותיה בו. היינו דעת הרמב"ם [מורם האדם
ענין הסנה ד"ה אמר רב יהודה] כמבואר צ"י [עמוד קמ"ד ד"ה ומ"ש]. וקשה
על הטור [שם] שלא הביא בשם הרמב"ם הך דתצרותיה כו', רק דם
ומשבר, ונראה לי דהטור סבירא ליה דתצרותיה כו' הוא נלמד בכל
שכן מירידת דם, דהוא סימן קרוב ללידה טפי מדם:

באר היטב

(ה) גוים. לאו דוקא מפני עכו"ם, אלא הוא הדין מפני ישראל, יד אליהו
סימן י"א: (ו) דהציצ"ב. ומכל מקום אם יש לו סנה אין לו לסקן גוסס,
מאחר שהוא חוץ לסנה, אף שראה בנחתם חזירו, אסור והיתר הארוך
[כלל עו דין לח]:

ש"א (א) ומחללין. ולכן כשתגיע למדע תשיעי יזמין הכל מערב שבת, שלא יחללו שבת, ספר חסידים סימן
וכתבו התוספות דהכא אין צריך מומחה כמו שצריך בחולה דיום הכפורים, דהכא יותר יכולה היולדת להסמך על ידי פחד שתתפחד שמה אין עושין
יפה מה שהיא זריכה, ממה שיתפחד החולה דרעב, כ"ז [ס"ק א]: (ג) תלוי. ואם זריכה לשמן, תציא בכלי תלוי בשערה, דמוטב לעשות הוצאה ע"י שינוי
מצלי אסור אחר, מלהסוּף אסור סחיטה, כ"ז [ס"ק א]: (ד) גברית. אפילו ישמעאלים שאין עובדים עבודה אלילים. מיהו לקראים מותר, כיון דמנטרי
שבת, כנסת הגדולה ומ"א [ס"ק ד]. אבל בגמ' ורד"ם חלק א"ח כ"ג [סימן א] כתב דאין הוראה זו נכונה, ע"ש בארוך: (ה) שבת. דליכא אינה, דיכלי
לומר דמי שאינו משמר שבת אין מחללין עליו, גמרא. משמע דאי איכא למיחש לאיצה שרי אם אין חילול שבת, מ"א [ס"ק ה]: (ו) אחד מאלו. נראה לי שזהו
לענין הדברים אשר אפשר לעשות כאן עלי עיכוב, על כן אין מחללין שבת בזה כי אם אחר שיהיה אחד מאלו. אבל לענין קריאת חכמה לא שייך שיעורים הללו,
דעם קרובים ללידה יותר משיעור ציאת החכמה, אלא משעה שמרגשת קלם אפילו בספק מותר בקריאתה, ט"ו [ס"ק ב]:

הגהות רעק"א

ש"א (א) [ש"ש ספיה ח] ספיה שיש בה ישראל. משמע דוקא צידוע שיש
בה ישראל, אבל צדועה ספיה מטורפת ואינו יודע מי המה האנשים
שצופה אין מחללין, דאלוין דבר רובא דעלמא דהו נכרי, והו כמו תנוק נמא
מושקף צעיר שרובו נכרי, וז"ע לדינא:
ש"א (א) [פסיה ח] דליכא איבה דיובא. עיין במשנה עבודה
הגרשוני סוף סימן קכ"ג דדוקא לגבי אינש דעלמא, אבל לגבי מושל גדול
אין זה הסנה, ואיכא ביה משום אינה:

ש"ל (פ"ז ס"ק ג) וכן סבירא
ליה דהר"ף, כצ"ל:
(מג"א ס"ק ב) אי נמי תוכל
לנסות בו, כצ"ל ג):
(שם ס"ק ד) אין מילדיין.
אפילו, כצ"ל ו):

חכמת שלמה

ש'ל (שרע-שפיץ) זכרית זכר.
מיידין אותה בשבת זכר.
י"ב, עיין במנ"א סוף ד' מן
שטנז דקלארס שטער, מין
דמונדי שטע וכו', ונראה
דייטו דוקא פאר דלא
הייזט מורה, עיין שטנז
מוספוסט דהאלס המנ"א לקמן
(שפיץ ע"י) "אין", דלא מין
דלאס דאן אטור דרינג מותא
האט אריבע, מין דלא שייך
העטע שטת הש"ס [עצה וזה
מ. א], מין דגס היז מעטער
גאט. אלז דער אטור
מורה, דלא מהיז דער אטור
כמו שטנז מוספוסט [היילן],
והאט דגס דקלארס אטור
לחלל שטע. מין דלאס היז דין
ישראל, וזה היז מן המורדין
ולא מעלין [1]. ומלל שזן דלאס
לחלל שטע עטרוס, כן נראה
במות הכנסת הגדולה
[הנהיגן]. אך גס וזה י"ב,
דנראה דלא שייך אריבע רק
עצמם מוספוסט מרובים גדוין
ואמתו מוספוסט מרובים, בזה שייך
אריבע, אלז דקלארס שטנז
מועטעט און אלו מוספוס
דיס, אל שייך דאן שטע אריבע
כלל. והנה לכאורה היה נראה
להוסיף דמיה לחלל שטע עבור
דקלארס אף
במלכותם
לדוריהם [משלן שטנז [סע]
דנקט בם ישראל לא חילד
לנביתם, שטנז לא לכותם
[סע כ. ח] גבי לא שייך ארס
מתקן נבית, הא לכותו שטן, כן
הכח מן דליין כן, ומיהו
אין אינו, חלד, דהנהיגן
ע"א בחול מיידי ולא בשבת.
ועוד י"ל, דהנהיגן [מ. א]
כרעות אף משמען, דלא
עצמם ככותו דהיין מורדין
ולא מעלין ודאי דלא חילד, אלז
אף גם כנבית דלא חילד
דמיה ואל חילד [1]. וזה לא

[illegible]

מחצית השקל

איבה, כמו שכתוב ביר"ד סימן קנ"ד [סעיף ב], קא משמע לן דאפילו אינה נזכרת עובדה וזה אסור משום איסור שבת: ומיהו לקראים מותר כיון **דמפגרי כו.** נראה לענ"ד היינו דוקא בדבר שאין בו חילול השבת, כגון שבער ישיבה על המשבר, דאז מתירים משום איבה, דלדידהו ליכא למימר שיש שאינו משמר שבת אלא מחללים בו [כמו שכתוב במ"א סי"א ה], דהא שומרים שבת. אבל דבר שיש בו חילול שבת, דלא הותר משום איבה, נכמו שכתבו התוספות [עובדה וזה כו, א ד"ה סמן], ודאי גם בקראים אסור. וגם מה שמותר, נראה לענ"ד דאסור ליטול שטר, דהוי שטר שבת. וכן כתב נכנסת הגדולה לפי מאי דהוי טלףא דעתא דמרתא דרבי למי שאינה עובדת בעבודה (וזה), דעל כל פנים לא חיטול שטר, מהאי טעמא, אלא בהבלעה, (פ"ק ד' ט"ז) **שדאין כו.** חייב משום עזרה, אלא על כרחך מיייר ביושבת לול המשבר, דאז כבר נעקר, כדאיתא בערעין דף ד' ע"א: **ואנן לא בקיאינן** **כו.** ועיין באה"ע סימן קנ"ו סעיף ד' בהגה"ה ובבית שמואל (ס"ד י"ד) **סי' ד':** [שו"ע סעיף ג] בקראים יודעת כו. כתב הט"ו [ס"ק ב] היינו דוקא בדברים שאפשר לעשות כאן בעל עיוב, אבל לענין קריאת חכמה כו., משעה שמרגשת קצת אפילו בספק מותר בקריאתה, כן נראה לי מטבאר, ואין צורך לראיה, עכ"ל:

אוצר מפרשים

(ב) [סעיף ט] כל היוצאים לחיצה חוזרים בכלי זיינם למקומם.
עירובין מד' [ע"ב] מ"ה [ע"א]. ועיין סימן ת"ז [סעיף ג] כשאין פחד לא התירו כי אם אלפים [אמה], וכשיש פחד חוזרים למקומן, ואי"ה שם יבואר. גוסס אם מחללין עליו שבת, עיין אליה רבה [ס"ק א] תוספת שבת [סכת ד] דחי בהם אפילו חיי שעה מחללין עליו, כבסעיף ד', שיעשה בבתוך הרבה יומא פה, בן לא דוקא, עיין כפות תמרים [תוספת יום הכיפורים שם יח] רישן [וחי ברוך] פשטא שהינן כמות זמרינו, מ"א אות ד', התם גברא קטילא הוא באותו שעה, דמצוה להרוג, מה שאין כן גוסס מחללין עליו השבת. ואם כבר אמרו לו שגוסס שלשה ימים אין הולכין לשם ולחלל שבת ט', תוספת שבת [שם]:
ש" (א) אפילו. עיין ט"ז. תוספות שבת קכ"ח ב' ד"ה קמ"ל. ואף על פי לענין שינוי וכדומה קיל יולדת מחולה סכנה, להמחבר [סימן] ש"כ"ט עיין י"ב, והוה שכתב [שיעור ומכל מקום כו':
(ב) נקראת. עיין ט"ז. אפילו לחלל באיסור תורה, שלש פסאות. וחולה שאינה יכולה לילך נושאין אותה לחכמה, כי ספק פיקוח נפש דוחה שבת: **(ג) או.** עיין ט"ז. עיין ב"י [עמוד חקט מד"ה ונקראת], שם הקשו [רא"ש שבת פרק יח סימן ה' ר"ן שם נא, ב ד"ה אמן] דאמאי לא פסק לקולא באחד סגי. והט"ז הקשה דאף דיש לומר ודאבבי סבירא ליה לחומרא דאין דם סימן עד שתשב על המשבר, אבל משבר לחוד גני, ולמה פסק הר"ף תרתי בעיניו, ועיין ב"ש נש ד"ה ונקראת יולדת שחארץ, ע"ש: **(ד) או.** עיין ט"ז. להמחבר פסק כרמב"ן, ואחד מן שלשה סימנים הוה יולדת ומחללין:

צנות דרען אין מחלוק, וז"ע, דעס איז מנטער שטאם צנות דרען, ויכול
צבז ואל מעשה * : דה איין. עיין מ"א. דהיכל דעו"ס יודע שזו איז מיל
לדיון) אס אין מילול שטם. ואס [מותר לענוו] איסור דרען משום איבה, ז'
צין אומות העולם ממירין צנות דרען ממש, וכל שכן מלאים עין, וציו"ן |
אס צפת עו"ס, יע"ש, ושאיני איבה לאומות העולם, וז"ע: ו שאין. עיין |
לדאן אנו צקיקין כולו מדשו לעו"ס, כל שאין יושבם על המשכר |
מחצית
ש" (פ"ק ב) אפילו כו'. ומכל מקום צ"ע סוף ז' כו' הלא צריכים כו'. ר"ל,
דהאי טעמא דהיא לא מייבא דעתה פן תצטרך לדבר מה ובחשכה
לא תהינה חברותיה יודעים מזה, או שלא תהיה אפשר לעשות לה דבר
הצריכה באפלה, מהאי טעמא גופה, אפילו היא לא היתה חוששת לנר
מכל מקום תהיה מותר להדליק נר, כדי שיעזר מה צריכה ויהיו יכולים
לעשות הדבר ההוא כמאר. והאחרונה הביאו בשם הלבוש [סעף א] ליישב,
דאפילו הדבר בענין שחברותיה יכולים לעשות כל הדברים המאמרים לה
בחשכה, אפילו הכי מותר, דמכל מקום היא לא מייבא דעתה, שחוששת
שלא יעשו הדבר כהונן בלי נר, אף שאין האמת כן: (פ"ק ב) משנין כו'.
ואם צריכה לשמן כו' במוטב כו'. דאם במיאה בכלל תלוי בשערה אין בזה
תוספת דרעווא, והיינו הכלי, דהא הכלי בטל לגבי שמן, כדאיתא בשבת
דף צ"ג ע"ב, בחשכה, ודעני מה שכתב סוף ש"ח ס"ק ע"א, וכשתביא
בשערה יש איסור מוסף, הסחיטה מה שצריכה אח"כ לסחוט השמן מן
השער, אצ"ל דקיימא לן [במ"ס שבת ט. יא] אין חסיתה בשער, מכל מקום
אסורא דרבין איכא, כמו שכתב הרב ב"ס: (פ"ק ב) נברית כו'. אפילו
ישמעאלים שאין עובדים בעבודת אלהים. דמכל מקום הטעם משום דמילד
כן שיעבוד בעבודה זרה, ומהאי טעמא אפילו בחול אסור אלא אם כן משום

אוצר פ

ש"א א' (ש"ע ס"ה א') הכמה מסקנים. אפילו רחוק מ"ב מיל. ומכל מקום ממ
אפשר לשנות ולשקל, ולכן נזהר הדבר כשהגיע לחדשו תשיעי להזמין
צרכיה מערב שבת. ודע, והמפתח לאור ארבעים יום דינה כילדות לענין חילול
שבת ויום הכיפורים, תשובת מטה אשר (לשונות יבנו ירחם דף קכב) ענף ט':
(אש"א אברהם, א) ב' (מ"א ס"ג א') ועיין סוף סימן ש"ב, ג"ב, וצ"ל סימן ש"ע י"א: (תחת סופיה)
(ש"ע ס"ה א') נכרית, ג"ב, עיין תשובות חתם סופר ויד' סימן קלי"א [נשם נשאל,
שבאר' הוגר פקד השר על אנשי העיירות והכפרים להשיכיר להם מילות בקיאה
אשר למדה בבית מדרשיהם, ואפילו יש להם חיות פקחות מכל מקום צריכות דוקא
להשיכיר להם אותה שמערה בבסיס לפני חמכי הרופאים. והנה באיזה פקדים לא
ממזגו יפה עשה כי אם ישראלית, ואם רמית להשיכיר עצמה להם בין בחול בין
בשבת. ובסוף תשובתו כתב ח"ל, מכל מקום להלכתא נראה לי דיש לטמור על

שבת, כוונתי לדברי האלהים רח"ל [פ"ד] שמשפוט צו כן, אך בימור דבריו לא הורגש. והנה להנמיעין שם בסוגיית דמסתמ עבודה זרה ק"ו (ע"ג) [פ"א] י"ח להוסיף דללו דוקא נקט שם נבית, אלא דאף שר' קשה בהיריוחא שם, למה ליה למעבד היריוחא שם איפכא בהתנבית. הוה ליה לעשות היריוחא דבבב רבי מאיר לבד, דאי מני ממיקא הוה אמינא בזה אוסר (ר"י) [רבי מאיר] שדייפא לי סתמא מאיר דמומר, ואם הי מני חילוק הוה נביתא אסורא אבל כותים שרי, אבל בהתנבית הוה מלקח עמא אלא כותים אסורא, קא משמע לן דאף בהתנבית נביתא אסורא אבל כותים שריא. דשם אין חילוק בין כותים לנבית. וד"ק.

[illegible][illegible]

ז. שם נשבת (טז):

ח. ערכין ז' (ע"א) ו' וכתבה הרמב"ם בפרק (י"ז) [ב] מהלכות שבת [הלכה טו]:

ט. שבת קכ"ט (ע"א) ר"ף שם נב, א; ר"ש שם פרק יח סימן ה; רמב"ם שם הלכה יד; סמ"ג לאוין סה עמוד רלא):

ט*. מגיד משנה שם נשם הראב"ד שם:

ציונים לרמ"א

ש"א (א) איסור והיתר האורח (כלל נט דין יא): (כ*) סעיף א:

הגהות הסמ"ע

סעיף ד אפילו אמרה איני צריכה מחציתין, ואם יש שם רופאים [ואומרים] אינה צריכה, גם היא [אומרת שאינה] צריכה, יש אומרים שלה ולהן [שומעין], והרבה שבחול אין עושין לה [מדורה] [וחמין] בכל יום. ויש אומרים דכל ג' [אפילו היא] ורופאים אומרים אינה צריכה [מחציתין] ועבדין לה [מדורה] [וחמין] כמון שרגילין בחול. ועיין ב"י [עמוד דף ד"ה ומ"ש (השני)]:

הגהות והערות

[ח] עיין סימן תרי"ח. עיין סימן כ"ח סעיף י"ז: [י] בדפוס ר' לוי אלת ט למג"א על תיבות "אין מחציתין" לנקמן, ומוקן ממהדורות אמ"ד תקי"ד (פרוסה), וכן הגיהו לבושי שרד, נתיב חיים, מקור חיים, פמ"ג, כרס שלמה, מהלכות השקל וזירות משמון: [יא] מה שמשמע מהש"ע דילולת משלשה ועד שבעה כגלה אמרה כלום, מחציתין, אינו מפורש בגמרא שם, אלא בטור [עמוד תקל"א]:

[יב] גוסף ממהדורות אמ"ד תקי"ד (פרוסה) ע"פ לשון הרשב"א והג"י, וכן הגיה לבושי שרד:

[יג] גוסף ממהדורות פראג תקמ"ה, וכן הגיה נתיב חיים ומקור חיים:

[יד] כ"ה ממהדורות פראג תקמ"ה, וכן הגיהו זינזר, שמעון, חוספת שנת, מקור חיים, כרס שלמה, פמ"ג ומתלים השקל. ועיין זה בלבושי שרד. ועיין נתיב חיים וזכר היעז שהגיהו באופן אחר. ויש לזיין שמהדורות אמ"ד תקי"ד (דפוס

פרוסה) הוסיפו בנוסח המג"א "אכל אמרה נריכה אני אע"פ שחברותיה אומרים ליני נריכה" מחציתין, ומונין לפי סדר הימים, ולא מפת לעת, תשובת משה אשר [שם דף קכז] ענף (וי"ד ו"ה) [א—ט]:

ז. ש"שעה ימים. ולא חשצין מעת לעת, כמו שכתוב סימן תרי"ו [סעיף ד] (תרוומה הדשן סימן קמח): ח. אמרה אינה צריכה. [דהיינו] (י) אם חברותיה אומרים שצריכה, אפילו ליכא חכמה ורופא, עושין לה, שהדברים שעושין לחיה בחול ידועים הם (רמב"ן מורה

האדם ענין הסכנה ד"ה אמר רב יהודה

טור עמוד תקי). אפילו אוכלת מאכל בני אדם, אמרינן שאינה מרגשת לשעמה ואם תאכל זון תסתכן (רשב"א שו"ת ח"ו סימן שמג). אכל

אם חכמה ורופא אומרים שאינה צריכה, שומעין להם, שהרבה יולדות שאין עושין להם חמין בכל יום (כ"ז שם ד"ה ומ"ש (השני), נשם

מגיד משנה שם נשם ג, יא). וכן נוהגין עכשיו שאוכלין חמין של אהמול:

ט. אין מחציתין. פירוש, אע"פ (י) שחברותיה אומרים שצריכה. [אכל כשרופא אומר צריכה] י"ח

פשיטא דמחציתין, כמו שכתוב סימן תרי"ח [סעיף א]. י. היושבבת על המישבר. דעקור הולד לנאח. אכל אם לא נעקר הולד איהו מייח

ד [ב] בל ז' שלשה ימים הראשונים (ה) אפילו

ח אמרה אינה צריכה (י) מחציתין עליה את השבת

משלשה ועד שבעה (י) אמרה איני צריכה ט. אין מחציתין מכאן ואילך. אפילו אמרה צריכה אני (י) אין מחציתין עליה אלא הרי היא עד שלשים יום בחולה

שאין בו סכנה:

ה. (י) היושבבת על המישבר (י) ומתה מביאים סבין בשבת אפילו דרך רשות הרבים וקורעים בטנה

י"ח [ב] ומוציאין הולד שמא ימצא חי: הגה (ט) ומה שאין נוהגין עכשיו כן אפילו בחול משום יא. א. דאין צקאין [להכיר] י"ח

במיתת האם בקרוב כל כך שאפשר לולד לחיות: י. עושין מדורה ליולדת י"ב בל שלשים (ט) יום ואפילו בתקופת תמוז: (ואם מותרים אחרים להתמסם כנגד המדורה עיין לעיל סימן רע"ו כ"י):

ב. צרישא, ואף על פי שמפרסם אין זו חיות, מידי דהוי אונז הלטאה שמפרסם. ועיין צנא בחרא דף קמ"ז ע"ב. ובתשובת רמ"א סימן מ' משמע דלעולם קורעין אותה, דצפיקות נפש אזלינן לקולא. אכל מהר"א שטי"ן [בניאורו לסמ"ג לאוין סה, ילקוט מפרשים עמוד תרמ ד"ה

מדסחם הרמב"ם [שנב ג, טו] והמחבר, משמע דצריח להו כמו שכתב רש"י סוף פרק קמא דערכין [א, א ד"ה ומקדשין] דלעולם קורעין, דלפעמים יכול לחיות, וזהו מחצית כל קושיות המוספות צנא בחרא [שם ד"ה דהוא] וצנדה [שם], וכן משמע מדסתמו הפוסקים

בחר"מ סימן רע"ו [סעיף ה], עיין שם צ"י [עמוד קטו מד"ה וכתב], דלא כסמ"ע [ס"ק י] שהציו דעת המוספות דיש חילוק בין נהרגה למתה או בין נעקר הולד, דמסתמם הפוסקים משמע דאין חילוק, כיון דהוי מיעוטא דמיעוטא אוקי הנחלה בחזקת יורשי האם, כן

נראה לי, וכמו שכתוב שם סימן ר"פ [סעיף י]: יא דאין בקיאין. [ב] דשמא נעלפה, [ב] ואם (יחטכוהו ימיתוהו) [יחטכוהו ממות] י"ב, וצריכין להמתין, ואדהכי והכי מייח הולד: יב ב"ש ש"ששים. דכל שלשים יום יש סכנה לחיה צנדה (מגיד משנה שם ג, יד):

ערך לחם למהריק"ש

ש"א סוף סעיף ה [וקורעים בטנה ומוציאין הולד]. ומה שלא נהגו כן, מפני שאומרות שטול קודם מיתת האם, והכי קיימא לן בתוספת ערכין [א, א] כשמתה בחול כ"א, וטעוה ליושבת על המישבר שמתה מחמת לידה, עיין שם:

שערי תשובה

(ז) היושבבת ב"ו, ומה שכתוב באשל אברהם [אוצר מפרשים ס"ק יא] באשה שנחרגה ב"ו, הוא מדברי השבות יעקב חלק א' סימן י"ג, ע"ש:

אפילו אוכלת מאכל בני אדם, אמרינן שאינה מרגשת לשעמה ואם תאכל זון תסתכן, רשב"א, מ"א [שם]: (ז) אין מחציתין. ואם חברותיה אומרים שצריכה פשיטא דמחציתין, עיין סימן תרי"ח סעיף ה' ט"ו: (ח) ומתה. עיין מ"א [ס"ק י] וצד אהרן [הגה"ט]: (ט) יום. דכל שלשים יום יש סכנה לחיה צנדה, [מ"א ס"ק יב]. ואם אי אפשר על ידי עכ"ס עושים על ידי ישראל, כיון דליכא סכנה צנדה:

ביאור הגר"א

[ב] [סעיף ד] כ"ה. כגירסת הר"י"ף [שבת נא, ב]:

יושבת על המשבר: (ג) (הגה סעיף ה) דאין בקיאין. ובפסקו ראש לא שייך כן, וקורעים צנדה, שנות יעקב [מ"א] סימן י"ג, ופשוט:

אוצר מפרשים

כצ"ל: (נתיב חיים) י. (ש"ע שם) אפילו. דוקא כשאומרת צריכה אני מחמת לידה, וכשחברותיה אומרות צריכה מחמת לידה מחציתין, תשובת משה אשר [שם דף קכז] ענף י"ג וי"ד: (אשל אברהם, ה) יא (שם סעיף ה) ומוציאין. עיין תשובת רמ"א סימן (ה) [מ] ומהר"ט חלק א' סימן (צ"ד) [צז] [ב] באשה שנחרגה בסיין והיה לידה מפרסם, והחיות לחתוך בטנה ביום שבת. ואפילו אם נמצא אח"כ שמת, יפה עשו, והרי הוא זריו ונשכר, ומכל שכן דאין צריך כפרה: (אשל אברהם, ו)

לבושי שרד

אומרים שצריכה, כל"ל: (ג) מ"ז סק"ה דברים שאין המוסכנת אוכלת אותם, כל"ל:

ה (שם סעיף ד) ש"שעה ימים. הנך שיעורין מונין משעת הלידה, ומונין לפי סדר הימים, ולא מפת לעת, תשובת משה אשר [שם דף קכז] ענף (וי"ד ו"ה) [א—ט]: (אשל אברהם, ג) ו (מג"א ס"ק ה) אמרה אינה צריכה. דהיינו אם חברותיה, כצ"ל: (נתיב חיים) ז (ש"ע שם) אמרה איני צריכה ט. אין מחציתין, כצ"ל: ח (שם) אין מחציתין. והא דאמרה צריכה אני מחציתין, והוא דילולת יודעת ששבת היום, תשובת משה אשר [שם] ענף (י"ב) [י]: ט (מג"א ס"ק ט) אין מחציתין. אבל על פי חברותיה שאומרים צריכה,

ש"א (א) שו"ע ס"ד אמרה איני צריכה ט. אין מחציתין, כל"ל: (ב) מג"א סק"ט שחברותיה אומרים שצריכה אבל כשחכמה ורופא שכתבו נוסח המג"א "אכל אמרה נריכה אני אע"פ שחברותיה אומרים ליני נריכה" מחציתין, ומונין לפי סדר הימים, ולא מפת לעת, תשובת משה אשר [שם דף קכז] ענף (וי"ד ו"ה) [א—ט]: (אשל אברהם, ג) ו (מג"א ס"ק ה) אמרה אינה צריכה. דהיינו אם חברותיה, כצ"ל: (נתיב חיים) ז (ש"ע שם) אמרה איני צריכה ט. אין מחציתין, כצ"ל: ח (שם) אין מחציתין. והא דאמרה צריכה אני מחציתין, והוא דילולת יודעת ששבת היום, תשובת משה אשר [שם] ענף (י"ב) [י]: ט (מג"א ס"ק ט) אין מחציתין. אבל על פי חברותיה שאומרים צריכה,

משבצות זהב

(ה) אפילו. עיין ט"ז. עיין רש"י עירובין ס"ח א' ד"ה נישילתה, וגרס על ידי עכ"ר, ולאחר שבעה חולה שאין סכנה. ועיין תוספות גיטין ח' ב' ד"ה אע"ג:

ורופא אומרים שצריכה, מחללין. ומשנענה ואילן הרי היא כחולה שאין סכנה. עיין תוספות שבת [ס"ק ט]. אבל כשרופא אומר שנמחש לה חולי, ורופא מומחה, יש לומר שמחללין עליה שבת, יע"ש: י' היושבת. עיין מ"א. בחו"מ [סמ"ק] רע"ו בסמ"ע אות וי"ן. וסימן ר"פ שם [סמ"ע] אות כ"ה, משמע כל שספק השקול נמי מעמידן הנכסים בחזקת יורשי האם, וא"כ קשה מה אריא מיעוטא דמיעוטא. ובמקום אחר [ב] נספיקוהו הא דלפין הולכין בממון אחר הרוב, אם דיוקא מיעוטא לחוד דמקור [מיעוטא לחזקה] והוא ליה פלגא, כמו שכתבו המוספות רש המניח [בג"ק קמ"ב, כ' ד"ה קמ"ב], הא מיעוטא דמיעוטא יש לומר מוילין מחזקה *, וי"ע: י"א דאין. עיין מ"א. כי בשו"ת הרשב"א וי"א ודאי שבת אמו, ומסמחה ממה היתה מומן ראשון, וא"ו גם הולד ממ, עיין תוספות שבת [ס"ק א]: יב ב"ה. עיין מ"א. מגיד משנה פרק ב' הלכה י"ד. וסימן רע"ו סעיף א' יש אומרים ויש מחזיקים דעשה מדורה לחולה שיש סכנה אם רשאי הנריא לחתם נגדו, אם יש לחוש שמא ירעה בשנינו. ואם עשה מדורה על ידי עכ"ר כחולה שאין סכנה, או יש סכנה, עיין

מחצית השקל

(פ"ק ז) שלשה ימים. ולא חשבינן מעת לעת. כגון שילדה ביום רביעי שעה אחת קודם הלילה, ולא שלמו שלשה מעת לעת עד יום השבת שעה אחת קודם הלילה, מכל מקום מיד כשנכנס ליל שבת מיקרי אחר שלשה ימים, שכבר נכנס יום רביעי: (פ"ק ט) אין מחללין. זה קאי על משלשה ועד שבעה אם אמרה איני צריכה אין מחללין, ובכ"ל, אף על פי שחברותיה אומרים שצריכה, אבל שכתבה ורופא אומרים שצריכה פשיטא דמחללים כמו שכתבו סימן תרי"ח. וכן הגיה בספר תוספות שבת [ס"ק ט], אלא שהוא כתב דקאי על משבצה ועד שלשים והיא אמרה צריכה אני, ולכן הגיה תחלת דברי מ"א אף על פי שחברותיה אומרות גם כן כו': (פ"ק י) היושבת כו'. איהו מיית ברישא. כן כתבו התוספות בנדה דף מ"ד אהא דאמרין שם תינוק בן יומו נוהל את אמו ומנחיל לאחיו מן האב, כגון יעקב שנשא רחל ולא, וילדה רחל בן ושמנו ראובן, ולא היה שמועון, ומתה לאה, ושמועון בנה קיים, אפילו לא חי שמועון אחר מיתת אמו כי אם יום אחד והוא הדין שעה אחת, הוא יורש את אמו (וכגון שמת יעקב, דאם לא כן הבעל יורש את אשתו), וכשמת שמועון, אחיו מן האב דהיינו ראובן, יורשי. אבל עובר אינו נוהל להנחיל לאחיו מן האב, כגון שמתה לאה כשהיתה מעוברת, א"כ מת ולדה תחלה, אין אומרין שמועון בקבר ינחל האם וינחיל אחר זה לאחיו מן האב. ועל זה כתבו התוספות, א"כ הא דאמר שמואל בערכין דף ז' [א"א] היושבת על המשבר בשבת מביאים סכין כו' שמה ימצא חי, הא העובר מת קודם לאם, אלא על כרחך שמואל [מיידי] בישיבה על המשבר, דכבר נעקר הולד, ואית ליה חיות בפני עצמו, כהאי גוונא אפשר דהאם מתה והולד קיים: ואף ע"פ שפירכסו כו'. הם דברי הש"ס בנדה ובמסכת בבא בתרא וערכין, אלא דאמרין דעובר מיית ברישא. פריך והא הוי עובדא ופרסו העובר אחר מיתת האם תלת פירכוסו, ומשני מר בר רב אשי מידי דהוי אונב הלטאה, ואין פירכוס זה סימן חיות: ובתשובה כו' דלעולם קורעין. אפילו לא נעקר הולד, דאע"ג דעובר מיית ברישא, מכל מקום לפעמים העובר חי אחר מיתת האם, ולכן מחללים שבת מספקא. ודייק כן מדברי רש"י, וכמו שכתב מ"א פה למטה, וליישוב דברי הש"ס אליביה צריך לומר גם כן כמו שכתב מ"א למטה: אבל מה"א שמואל ספק כמו שכתבתי. דהיינו דוקא בנעקר הולד קורעים. ורמ"א בתשובה הנ"ל כתב וז"ל, מכל מקום גם תירוצו של מהר"א שטיין הוא נכון, ומוזכר אותו חילוק בגמרא דערכין דף ז' לענין דבר אחר, עכ"ל. והיינו מדתן התם האשה שיצאה ליהרג אין ממתנין לה עד שתלד, דחד גופא הוא עם האם, אבל אם ישיבה על המשבר ממתינים לה עד שתלד, כיון דכבר נעקר הולד היא גופא אחריני, עכתי"ד נעצמה. וסבירא ליה לרמ"א, כי דבריה גופא אחריני אית ליה גם חיותא בפני עצמה. ואע"ג דמתה האם, אפשר שהולד נשאר חי: מיהו מדרשת הרמב"ם והמהבר כו'. אע"ג דכתב היושבת על המשבר, וכיון דיושבת על המשבר ודאי נעקר הולד, ואין צריך שוב לפרש דוקא שנעקר הולד, מכל מקום כתב מ"א דסתמה, ור"ל דהיה להו לפרש הטעם מפני שכבר נעקר הולד, דלא נטעה דנקט יושבת על המשבר משום דאורחא דמלחא שמשקשה כלידתה עד שמתה בלי ספק ישיבה על המשבר, אבל הוא הדין אם לא ישיבה על המשבר ולא נעקר הולד קורעים, אלא ודאי דבאמת סבירא להו כן דאפילו לא נעקר קורעים, ויושבת על המשבר אורחא דמלחא נקט: משמע דפירא דהו כמו שכתב רש"י כו'. והוה דיוקא של רמ"א בתשובה הנ"ל, מדכתב רש"י על דברי שמואל היושבת על המשבר מביאין סכין כו', וז"ל, דוימנין דמיקרי דהיא מיית ברישא, עכ"ל, ומשמע ליה לרמ"א, מדכתב זימנין דמיקרי, משמע דעל פי הרוב אינו כן, והיינו על כרחך בלא נעקר עדיין: ובזה מתיירא ב"ה קושיות התוספות. שהקשו אהא דאמרין דעובר מיית ברישא, והתנן [נהלין עד, א] השוחט את בהמה ומצא בן תשעה חי אינו יותר בשחיטת אמו, והכי משכחת לה שריצא עובר חי, והא עובר מיית ברישא. עוד הקשו מדאמרין בחולין סוף פרק השוחט [כ, ב] שור כו' כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו כו' [קריא כב, ב], וז"ל, פוטל ליה לרמ"א, מדכתב דפריך לקרב, תחת אמו, פרט ליתום, ופריך האי יתום היכי דמי, אילימא דילדה ואח"כ מתה האם, זה על כרחך לא מיקרי יתום וכי האם לעולם תחיה, אלא דמתה ואח"כ ילדה, א"כ אי אפשר שתלד אחר מיתת כי אם ע"י קריעת דופן או בטן, וכבר ממועט מכי יולד, [ע"כ]. ובוהו גם כן היכי משכחת לה דמתה ואח"כ ילדה, הא העובר מת תחלה. ותירצו, דוקא במתה ע"י מלאך המות, אבל בנהרגה אפשר אהא מתה תחלה, כדאמרין בערכין [והיינו דפריך התם אמו, דאמר רב יהודה אמר שמואל אשה היוצאת ליהרג (והיא מעוברת) מכין אותה נגד בית הירון כדי שימות הולד תחלה כדי שלא תבוא לידי גילוי (פירש רש"י ד"ה לירי גילוי, שאם יהיה חיות בולד, יצא לאחר מיתת אמו, ויגיוול הוא), והא תנן תינוק בן יומו נוהל כו' אבל עובר לא דעובר מיית ברישא, ולמה להם להכותה נגד בית הירון, ומשני הני מילי גבי מיתה, אידי דולד וזטר ותיחיה עיילי טעמי דמלאך המות ומתחן לסימנים, אבל נהרגה,

אשל אברהם

ז שלשה ימים. עיין מ"א. דלפין מונין מעת לעת, כמו ציוס הכיפורים, יע"ש שזה: ח אמרה. עיין מ"א. עיין אליה רנה [ס"ק ז], וא"י"ה צ"ל אות ה' יצואר: ה' און. עיין מ"א. הניין ראו להיות משלשה ועד שבעה אמרה איני צריכה, אף על פי שחברותיה אמרה שצריכה, אין מחללים. הא שכתבמה עיין תוספות שבת [ס"ק ט]. אבל כשרופא אומר שנמחש לה חולי, ורופא מומחה, יש לומר שמחללין עליה שבת, יע"ש: י' היושבת. עיין מ"א. בחו"מ [סמ"ק] רע"ו בסמ"ע אות וי"ן. וסימן ר"פ שם [סמ"ע] אות כ"ה, משמע כל שספק השקול נמי מעמידן הנכסים בחזקת יורשי האם, וא"כ קשה מה אריא מיעוטא דמיעוטא. ובמקום אחר [ב] נספיקוהו הא דלפין הולכין בממון אחר הרוב, אם דיוקא מיעוטא לחוד דמקור [מיעוטא לחזקה] והוא ליה פלגא, כמו שכתבו המוספות רש המניח [בג"ק קמ"ב, כ' ד"ה קמ"ב], הא מיעוטא דמיעוטא יש לומר מוילין מחזקה *, וי"ע: י"א דאין. עיין מ"א. כי בשו"ת הרשב"א וי"א ודאי שבת אמו, ומסמחה ממה היתה מומן ראשון, וא"ו גם הולד ממ, עיין תוספות שבת [ס"ק א]: יב ב"ה. עיין מ"א. מגיד משנה פרק ב' הלכה י"ד. וסימן רע"ו סעיף א' יש אומרים ויש מחזיקים דעשה מדורה לחולה שיש סכנה אם רשאי הנריא לחתם נגדו, אם יש לחוש שמא ירעה בשנינו. ואם עשה מדורה על ידי עכ"ר כחולה שאין סכנה, או יש סכנה, עיין

היא מתה ברישא, עכ"ל הגמרא). עוד תירצו דמירי שנעקר הולד, דאז האם מתה תחלה, והקשו לפי זה אמאי תנן [נדה שם] תינוק בן יום אחד נוהל כו' אבל עובר לא דעובר מיית ברישא, הא משכחת לה דגם עובר נוהל כו' היכא דהאם מיית ברישא, כגון נהרגה או נעקר הולד. ותירצו דהאמת כן הוא, אלא דמשנה מלחא פסיקא דתנינן ודאי נוהל כו', מה שאין כן עובר לפעמים אינו נוהל. וכן פסקא ה"פ בסיון רע"ו סעיף קטן וי"ן, אלא דכתב שם בשולחן ערוך [בהג"ה] דעובר אינו נוהל כו', דאם נעקר הולד או נהרגה האם נוהל כו'. אבל מדסתמו הפוסקים בחו"מ סימן רע"ו משמע דסבירא להו דאין חילוק בין נהרגה או מתה או נעקר הולד, וסבירא להו כמו שכתב מ"א כשיטת רש"י בערכין דאפילו לא נעקר הולד מכל מקום לפעמים האם מתה תחלה. ובוהו תיישבה קושית התוספות מהאי דמצא בה תשעה חי, וכן מהא דפרט ליתום, וכן מהאי דיושבת על המשבר דמביאין סכין כו', דהא לפעמים האם מתה תחלה: כיון דהוי מיעוטא דמיעוטא אוקי הנח"ה בחזקת יורשי האם כן נראה י' ובכ"ז שכתב שם סימן ר"פ, בזה בא ליישב, אם איתא דאפילו לא נעקר מכל מקום לפעמים מתה האם תחלה, למה אין עובר מנחיל, לזה אייתי ראיה, כיון דהוי ספק מי מת תחלה, הנכסים בחזקת יורשי האם, דהנכסים באין מבוחן, והוא דהוי ספק ר"פ נפל הכות על בל ועל האם, אחיז מן האב ואומרים האם מתה תחלה וירשה בנה והם יורשים אחיהם, ויורשי האם אומרים הבן מת תחלה ואין הבן יורש בקבר להנחיל לאחיו מן האב, מוקמינן הנכסים בחזקת יורשי האם, ואין לאחיו כלום. ואם כן הוא הדין הכא, עובר אינו נוהל כו', אע"ג דלפעמים האם מתה תחלה, מכל מקום מידי פסיקא לא נפקא, ולכן הנכסים בחזקת יורשי האם, דלמא עובר מת תחלה. והא דנורצן מ"א לומר דהוי מעוטא דמעוטא, הא אפילו הוי ספק שקול כמו בהאי דסימן ר"פ מכל מקום הנכסים בחזקת יורשי האם, היינו משום דקשיא ליה על דברי עצמו שכתב דאין חילוק בין נהרגה או מתה או נעקר הולד או לא, הא בגמרא אמרינן דיש חילוק. ודאי הא דהוכיח רמ"א בתשובה דיש חילוק בין נעקר הולד או לא מדאמרין בישיבה על המשבר דממתנין לה עד שתלד, דכיון דישיבה על המשבר נעקר הולד והוי גופא אחריני, מכל מקום יש לומר דאין לה הכרח דחי לאחר מיתת האם, אבל (דאין) [דיש] חילוק בין מתה לנהרגה לענין חיות הולד אחר האם, זה מוכח בגמרא, וכמו דכתבו גם התוספות דהא מהאי טעמא חילק הש"ס הא דאמר שמואל ביצאה ליהרג דמכין נגד בית הירון, כיון שנהרגה, האם מיית תחלה, משמע אבל אי מתה, העובר מת תחלה. לזה הוצרך מ"א לומר דבמתה ולא נעקר הולד הוי מעוטא דמעוטא שחי הולד אחר מיתת האם, ולכן אי לא דשאני נהרגה, לא ליינו אומרים להכותה נגד בית הירון, דיסורי ההכאה הם ודאי, וחשש הגיוול שיצא הולד אחר מיתת האם הוי רק מעוטא דמעוטא, אבל בנהרגה והוא הדין נעקר הולד דהוי ספק שקול או רק חזא מעוטא. שפיר חוששים לספק גיוול ואין חוששים ליסורי ההכאה, דיותר ניחא לה ביסורים מבזיונה וגיוולה. ולכן לענין שבת בכל ענין אפילו מתה וגם לא נעקר הולד, כיון דעל כל פנים מעוטא דמעוטא אפשר שהולד חי אחר מיתת האם, בפיקוח נפש אין הולכים אחר הרוב [סימן ששט סעיף ב], ומפקחים על העובר וקורעים האם, מה שאין כן לענין נחלה לא מבטיא במתה ולא נעקר הולד, אלא אפילו נעקר הולד או נהרגה, מכל מקום ספקא הוי ואין מוציאים הנכסים מחזקת יורשי האם, ולכן עובר אינו נוהל כו'. וא"כ מה שכתב מ"א והוי מעוטא דמעוטא, דקאי כי אם על מתה. והלשון מגומגם במ"א. ובוהו אתי שפיר מה שסתמו הפוסקים לענין נחלה דבכל ענין עובר אינו מנחיל, וגם אתי שפיר מה שסתמו לענין שבת דקורעים אפילו לא נעקר הולד. מיהו עדיין י"ל, וודאי הא לא קשיא אין סתמו דעובר אינו נוהל הא משכחת לה דנוהל כו' כגון שקרע האם אחר מיתה וגמצא הולד חי, זה אינו, דזה לא מיקרי עובר, אלא ולד, כיון דיצא לאור העולם. אף הא קשיא, למה הוצרך הש"ס לומר בהאי עובדא דפרסו שלשה פירכוסים מידי דהיינו אונב הלטאה, הא משכחת לה מעוטא דמעוטא שחי אחר מיתת האם, ודלמא הוי מן מעוטא דמעוטא. וצריך לומר דהש"ס האמת משני, ונפקא מינה אי משכחת דהעובר מפרסו אחת מיתת האם, אפילו הכי אינו נוהל להנחיל לאחיו מן האם, דהפירכוס לאו כלום הוא: (פ"ק י) דאין בקיאי (כו'). דשמי תעלפא כו'. והקשה בספר תוספות שבת [ס"ק יא] וז"ל, לומר דאיתי ניהוש שמה נתעלפה עד עתה ועכשיו היא שמתה, והולד עדיין חי, ע"ש מה שחירץ. ולענין י"ל כהאי גוונא אין הולד חי אחר מיתת האם, כיון שנחלשה האם כל כך עד שנחלשה, בלי ספק גם אותה חולשה של האם גרמה גם חולשא לולד. וכיון דע"י אותה חולשה נתמעט גם חיות הולד, ואז אי אפשר לולד לחיות אחר מיתת האם: (פ"ק יב) ב"ה יש סכנה כו'. ר"ל, אף על גב דבסעיף ד' כתב שמשבצה עד שלשים הרי היא כשאר חולה שאין בן סנה, מכל מקום לענין צינה הרי היא בכלל

משכחת לה שריצא עובר חי, והא עובר מיית ברישא. עוד הקשו מדאמרין בחולין סוף פרק השוחט [כ, ב] שור כו' כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו כו' [קריא כב, ב], וז"ל, פוטל ליה לרמ"א, מדכתב דפריך לקרב, תחת אמו, פרט ליתום, ופריך האי יתום היכי דמי, אילימא דילדה ואח"כ מתה האם, זה על כרחך לא מיקרי יתום וכי האם לעולם תחיה, אלא דמתה ואח"כ ילדה, א"כ אי אפשר שתלד אחר מיתת כי אם ע"י קריעת דופן או בטן, וכבר ממועט מכי יולד, [ע"כ]. ובוהו גם כן היכי משכחת לה דמתה ואח"כ ילדה, הא העובר מת תחלה. ותירצו, דוקא במתה ע"י מלאך המות, אבל בנהרגה אפשר אהא מתה תחלה, כדאמרין בערכין [והיינו דפריך התם אמו, דאמר רב יהודה אמר שמואל אשה היוצאת ליהרג (והיא מעוברת) מכין אותה נגד בית הירון כדי שימות הולד תחלה כדי שלא תבוא לידי גילוי (פירש רש"י ד"ה לירי גילוי, שאם יהיה חיות בולד, יצא לאחר מיתת אמו, ויגיוול הוא), והא תנן תינוק בן יומו נוהל כו' אבל עובר לא דעובר מיית ברישא, ולמה להם להכותה נגד בית הירון, ומשני הני מילי גבי מיתה, אידי דולד וזטר ותיחיה עיילי טעמי דמלאך המות ומתחן לסימנים, אבל נהרגה,

(שם פ"ק ח) רש"א כתב כספונתא אנו, כצ"ל: (נהג סוף ח) דאין בקיאי דהכיר במיתת כו', כצ"ל: (מנ"א פ"ק ח) דלפעמים יכור דחיות כו', ור"ל, לפי זה גם בנעקר י"ל דאין אלא רק מיעוטא שהוא חי, ובין נעקר ובין לא נעקר רובא מיית הולד תחלה, ומכל מקום קורעים דשמה ימצא הולד חי, דבפיקוח נפש [אין] הולכים אחר הרוב [סימן ששט סעיף ב] ולכן כתב אח"כ דלא כהסמ"ע, שכתב דבנעקר נוהל ומנחיל, דמהפסקים משמע דאין חילוק ואפילו בנעקר אינו נוהל אלא מתה תחלה, רק מיעוטא, וכי היכי דלא חקשי מדאמרין דאין מנחיל כלל ליורשי האב מוכח דכאי אינו יכול לחיות, לזה כתב כיון דהוי מיעוטא דמיעוטא אוקי בחזקת יורשי האם. והוא הדין אם היה ספק השקול, כמו שכתב שם סימן ר"פ, אלא דהכי קושטא דמלתא דלא הוי רק מיעוטא לבד. וגם שכתב מיעוטא דמיעוטא, נראה דנקט הכי על פי לשון הרמ"א בתשובה הנ"ל שכתב דלפעמים ורחוקים כו', ואפשר דתיבת דמיעוטא הוא טעות סופר: (שם פ"ק י) ואם יחתכוה תמות, כצ"ל:

חכמת שלמה

(שם סוף ח) היושבת על המשבר וכו'. עיין גמ"א פ"ק י' דלח' דנקטת הרמז"ס והמהגר משמע דסבירא להו דנכל ענין הוי ספק. ועיין מה שכתבתי ג' במזכירי למו"ר ממועט אי סימן רס"ה צלילות מלחם סימן רע"א, שם הוספתי מן הרמז"ס [אסור מונח ג] לסיפור, דש לומר דסבירא ליה דעם המוספות והסמ"ע, ע"ש ס"ד וז"ל:

ג'יון מהרש"א

ש"ל [א] (ש"ע סוף ח) ומוציאין הולד וכו'. ולסיפור דהוינן אם הולד כדי להליל אומה ואם הולד ראשון אין נוגעין בו, הוא כסבירא דף ע"ב ב', ונש"ע ח"מ סימן תכ"ה סוף ג'. דמחשבות ניהו מ"ד רש"ע משמע דמותר להכיר ולד זה ומכל מקום מחללין עליו, והוא מוקשה דסבירא, גם מאי דסבירא ממועט דמחללין עליו דמחשבות ניהו מ"ד [וכי גוסס מותר להכיר, וזהו משנת מוס' וי"ר ע"ל [סימן לא]]:

[ב] (מנ"א פ"ק י) מיהו מדרשת הרמב"ם וכו'. עיין משנת שבת יעקב (ח"א) סימן ר"ג. [מלקח א' סימן ג'] (שם פ"ק י) דשמיא נתעלפא וכו'. ועל כן נהפך ראשון דולד מזה קורעים בטנה [שם יעקב ס"א]:

משבצות זהב

(ו) מיישרין. עיי' ט"ז. וכן הוא בלבוש [סעיף ט] ומ"א אות י"ח. ומה שכתוב בלבוש [שם] דביום הלידה הוה פיקוח נפש, קשה, דלאו בונה ממש, רק מחזי כבונה כו'. ועיי' מ"א אות י"ג. יע"ש:

ג), ומכל מקום גזרו הוה באפשר ממחזור, עיין סימן שכ"ח סעיף ל"א, יט
מפני נעדר: **בז** אז. עיין מ"א. משמע מכאן לחלל שבת על העובר חליה בזה
שם מפני יש סכנה לאם, ופיקוח נפש ק"ף בספק דוחה שבת: **בז** אז. שם
יז **הוציא**. עיין מ"א. ולתוך הכנס אסור, דהוה מפרק: יח **בוישרין**.
אפילו ב' צבגדים, וא"ל שם צידור: יט **ש"מ**. עיין מ"א. מהמחזר שם
הלכה: ונראה שמשמע כל שאין צבגדים, שרי צבגדים לישר ק"ף ביום שבת
קמו, בן. ומדמנן טעם דלורחיה בזה, הא נתעקמו רגליו אסור אפילו

מחצית השקל

(ס'ק"ג) כ"ל צרכיו. בדבוליהו ש' צער. ר"ל, אף על גב דאיין בר סכנה, מ"מ
 מקום עצרא איכא: (ס'ק"ד) או ספק ב"ו. לענין טיורי שבו' לו. חדשיו. דהוי
 דואר בן קיימא, אלא דהוא ספק אי ליה לאחור מיהא האם, כהאי גונא מקילין.
 מה שאין כן דהא דהוא ספק בן קיימא: ונראה 'לי דזה תליא בפלוגתא ב"ו.
 ר"ל, אי בעינן בהאי דיושבת על המשבר דיענין דואר כלו לו חדשיו או
 לא: בעבורה שריחא. ביזם הכיפויחא. אי א"א אכלה מתעקרה וז"ל ב"ו
 שפיר דמי ליתן. (ר"ל, לאכא האם). והו לשון בעל הלכות גדולות וס'מ"ג
 עמוד קפח). וכתב עליו הרמב"ן, הביאו הר"ן וז"ל, מדקאמר משום סכנת ולד,
 משמע דאפילו ליכא למיחש לדיוה מחללה. והוהו דגרסינן בשלהי פרק
 קמא דערובין אמר כר נחמן אמר שמואל, האשה היושבת על המשבר ב"ו,
 דאע"ג דמתן (נאחלת מ"ב משנה ג') האשה המושבע לילד מבאיין סכין ומתחבין
 אורי אבר אבר כ"ו, אלמא דלית ביה משום הצלת נפשות, ותנן גמי (נדה פד,
 אב) אינו תינוק בן יום אחד ההורג אביו, אבל עובר לא כ"ו, אפילו לא לענין
 שמירת מצות אמת הורה (נדה פ"ב, ג' ק"ב). כלל עליו שבת אחת שמוא שיכור
 שבתות הרבה כ"ו. ואיכא מאן דאמר אין מחללים משום נפלים, אלא עוברא
 שריחא חששה דמיתה דיהה היא כ"ו. וטעמא דיושבת על המשבר טעמא
 אחריני הוא, כינוי הוה הוא כילור, ולא כירך אמו, ולא בדידה תעמא
 אלא חי הוא ודלת ננעלה בפניו, אלא אלת הוה ליה חזקה דחיותא, כ"ל
 הרמב"ן שהביא הר"ן: משמע דההרמב"ן ב"ו. היינו איכא מאן דאמר שהביא
 הרמב"ן, דתחלת דבריו הרמב"ן, הם לפרש דבריו על הלכות גדולות: דהא
 מיתא ראיא פדמוהר דהורגין. ר"ל, והא מכה דמותר להרגו לעובר הקשה
 תחלה לבצע הלכות גדולות נכודי עליו, וכלל לחלק כבודי לעיל, וא"כ האי
 איכא מאן דאמר שחולק על בעל הלכות גדולות וסבירא ליה דאין מחללים
 משום נפלים, על כרחן טעמא דיריה מצד קושיית רמב"ן דמותר להרגו
 ולכן אי ראיא לחלל שבת עבירה, אי"כ לאותו מאן דאמר דהו תלי בזה, א"ו
 מותר להרגו ואין חייבים על הרגתו או אין מחללים עבורו שבת. אי"כ אי
 לא דיענין שכלו לו חדשיו, ניהו דאין הורגים אותו לכתחלה באין צורך,
 שמוא בן קיימא, אבל על כל פנים אם כבר הורגו אינו נכח עליו מספקא,
 וא"כ ספק בהאי אין מחללים עליו את השבת, דהא גם ממה שאינו נהרג
 על העובר הקשה תחלה על בעל הלכות גדולות מדתנן תינוק בן יום אחד
 מחללים חייב, אבל עובר לא. א"כ זהו דאגם אם טעם איכא מאן דאמר דאין
 מחללים על נפלים היא מדאיין חייבים על הרגתו, אי"כ אין ידוע שכלו
 לו חדשיו, דמספקא אין חייבים על הרגתו, הוא הדין דאין מחללים עליו
 את השבת. ועל כרחן צריך לומר האי דיושבת על המשבר דאפילו מיתא
 בדיענין דכלו לו חדשיו: עיין שם בפספר תורת האדם. וכל מחללים מימין,
 ולא ידעתי מה שכתוב שם: והבאת ידיו ואיכא כ"ו. נראה לענין דהא ק"ו

מחללים, היינו לעצני מילה, כמו שכתוב בצולת שבת, ע"ש). וא"כ מה שכתב הגמ"א משמע דאמר
חיי שבתות להרדוק, ור"ל, ההם מירתי מה דאשה מהקטן וכל ע"כ ראשו תורכין אתו
אמו, וככהא גונא אפילו כל חודשי מהו להרדוק משום הצלת אמו, ועובר לצי לא כי בשום הצלת
י"ל דאך באנו ידוע אם כלו חודשי מחללין, ומה שכתב הרמב"ם שאן מחללין על נפלים, לא דוקא
ומכל מקום בזמן במתה דהוי כילוד מצנין שפיר למימר דאך בספק כלו מחללים, ומצאתי דבספק דגול מהו
ויצטוהו א"ל, וסותר ומה שכתב הרמב"ם דאך בלי יצטוהו אף רידע דוקא אם בלי. ודאך
קמיתא שם אף בספק אם כלו מחללים, בהאי דרש"ה, והבאנו ידוע איכא כ"ל, אבל מכל מקום בא
על המשבר שמהו, ודברכתבאנו, ואפשר שום בדי ש' חסרון נפלים, וצ"ל משמע להרמב"ם י"ל אפילו
דמלשון הרמב"ם, שכתב וליכא חששא אלא דלא הוה ליה חזקה דחיותא, משמע דאין כאן עוד ספק
אי איך אף מחלל הרמב"ם כי מה אור לא מותר, ודב"ל מהו יכלו מי מחללין, וא"כ מי יצטוהו עד
אין מחללים, דברמתי אף מה דמותר להרדוק, והתא אפילו כלכא במירי, ומשכחתי לעיל, ודאך
על המשבר שמהו בלא איירי, דליכא חששא רק מה לא הוה ליה חזקה דחיותא, וסלקא דעתך
אי לא מותר, אף בכלו אין מחללים, שהרי אור ידך אמו, אור נוצה ליקים דברי הגמ"א לוי כפי הנוט
כבך שספק הוא, דאך כל ספק פשוט מחללין, ומכל ספק ילי מה שכתבו דסבירי ליה דאך בידי
הרמב"ם בשעת הלכות גירלות שם יסמין י"ל שגדל פתח) שדוע קמיתא, ע"ש, ולכן ידוע כי
נכנס אדך בדרב א, וכמו שכתבו לעיל, כלל שדוע בלא ספק וכל לא נכנס בדרב החי כלל לחלל
לזיור העולם, ויכול להיות שבעת צאתו הרמב"ם אמו לא נותר בו עוד נשמה ויהיה כנפל טמון
לעיל שכתב דאין מחללין על נפלים, משום דאך בידוע שכלו דאך אף מחללין ליה טעמא משום דאך
בדידה ליה גונא פתח אורו, וזו הוה רק שדולת על כפי צנעו י"ל, ולפי זה על כרחך דאך במתה
אם אמו היה נכנס לכלל ספק וכל מהמא שפירי ליתא אמו ושכא יצא מה, ומכל שכן בספק
מצד עצמו, והשאת את שפיר מה שכתב הגמ"א דמירתי אף דמותר להרדוק, ואף דהם באמו דמירתי
לפי מה שכתבו י"ל דמירי אף בוראי כלו, ומתחילי להרדוק לתכולתו משום הצלת שמו, מכלל
אין יודע שכלו, דאיכא לתאסוקי ביה שמו אף בדרב החי עדיין, אין מחללין, ולפי זה י"ל דגרס
דבעי ליה אף ביחושב על המשבר שמהו, מכל מקום איכא שדול ממש, אף שדוע ספק ילי, ש
שלהרמב"ם מתה כילוד דמי ואפילו הכי אמרנין דבספק כלו הוי כספק אם נכנס בדרב החי, אי"כ אף
כן אדירע קמיתא דהם, א"כ לא לירדתי את שפיר, אף לירדדתי בהו דירושב על המשבר
כפשטן, וכתיב דטעמא להרמב"ם צד שדוע כי אמו משום בלא ליה לא שדיר רוב ליתא אף
טעמא אהנא לעיל דפי דליכא ספק, ומשמע אמי נמי, דאך לא חלף בפיחוק נפש אתה חרדו, וגם
הוא טעמא דלכתבא דאך בלא דומה לשדוע אמי, דהא לא חלף בפיחוק נפש אתה חרדו, וזה
ירצוהו, ואין, דאך הוה ענין למה שכתב לפניו, והוה ליה למקטע בלאכא באפני נשפיה, דאך
למלל בתה בורו וזהו ליתא אן פמילות, דאך דוקא אם לידת לחשעה, דאך כאן דמירתי

[illegible]

אישל אברהם

על הלכות גדולות דסבירא ליה דעל נפלים מחללים ואינו דומה
 כמנ שכתב הרמב"ן, אם כן לדידיה תישיבא דא דספק בן שבעה
 דאין מחללים עליו את השבת, והוא ברייתא ערוכה בשבת דף
 ק"ה. על זה כתב מ"א דצריך לומר דרשאני הכא דאיכא ריעותא (דלא
 נספר דיושבת שבת פ"ה יד.) ולא דכח להרמב"ן היינו דרשאני מאן
 דהאי דיושבת על השמבר על כרחא מיידי דרשינעין שכלו לו חדשי,
 דאין להרמב"ן לומר הטעם כיון שמתה האם הוי הוי כילוד כו', אפשר
 ליה באשה המקשה לילד אפילו דרעין דכלו לו חדשי, מכל מקום
 העובר אבר אבר: (פ"ק ה"הוציא פ"ה) מיידי דהוי אפמיס מורא
 דר"ש [שבת פקד יט סימן ה] ודעימיה דסבירא להו במלאכה שאינה
 גופה פטור, וליכא הכא כי אם איסור דרבנן, שפיר ר"ש ורבמקס
 א גזרו, כמו במפיס מורא. אבל להרמב"ם (שבת א' ה) דסבירא ליה
 שאינה צריכה לגופה חיוב, ניהו דמפיס מורא פסק (שם י"ז) דמותר,
 וכן שכתב הרמב"ם משנה (שם) והביא מ"א בסימן ש"ח ס"ק ל"ג, כיון
 שסבירא ליה הטעם במפיס מורא לעשות לה פתח חייב משום
 שיש, דלא רביש' (שם פ"ק א"ה חייב) שכתב דרשאי משום בונה, לכן
 זהו הולכת לחה האינו בונה כפישש, ואם אפשר לב לדידן כו',
 והכלוב הדאיתור משום מכה, ניהו דהוי מלאכה שאינה צריכה
 במזל מקום לרמב"ם דסבירא ליה דחייב עליה, למה הותר במקום
 ב רתון צריך לומר דסבירא ליה כמנ שכתב הרב ב' (נפשו תקיף יד)
 (כיון בשם המרדכי) (שם יד) ולא הותר לה לחלוב כי אם על גבי
 אלת לחם כלי, וא"כ אתי שמי, דהוי משקה ההולך לאיבור, דליכא
 דור תורה (י"ד) ואפילו אי אתי ביה איסור דרבנן, הביא מ"א בסימן
 כ"ג מחלוקת המגיד ששנה שם ו' ותר"ן (שם א"ה ולפיכך
 שכתב הרב ב' (שם יד) התי מילין כתב וז"ל, והרמב"ם אי על פי שפסק
 שאינה צריכה לגופה חיוב, פסקה להאי דמפיס מורא, ושען הרב
 (שם) דכרבי יודא (שבת ע"ב) (דסבירא ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה
 חייב אתי, וא"כ גם בוה יסבור דליכולה ליה בעצמה להוציא החלב
 ידי דהוי אפמיס מורא כו', עכ"ל הרב ב' ובמאת אורי דומה
 למפיס מורא, כנזכר לעיל, עכ"ל ספר תוספת שבת פ"ק יח.) ועיין
 מן טעם אחר ס"ק ל"ג במה שכתב מ"א אי נמי הוי דבר שאינו מתחבר,
 וכן טעם אחר, ע"ש, ש' ליישב קצת: (פ"ק י"ה שאל כו', רישא אפריו
 ב אפריו. לא ירצתי לחלק, ואפשר דליישב היינו שכתב נתעקמו
 שילוח הכי שוי ליישון, וליישב היינו שדעין לא נתעקמו, אלא נתפדקו,
 ושן, אבל אם נתעקמו אסור ליישון: אסור. דלא הוי כמאכילו,
 דהא אין תורכיס אותו בחול:

[illegible][illegible]

(שמואל א' כ"ב)
 ונראה לי דהוה חז"ל
 בשלשנותא דהא דכאורה חז"ל
 למעוין דבריהם המביין,
 מסובר העובר ליה ביה
 משום הצלת נפשות ואפילו
 מן חוששי, דעובר ירך אמו
 חוא. וכן משמע מהא
 דמיתני מנה (מ"א, נ"א),
 דדוקא בן יום אחד הורגו
 חיוב, אבל עובר לא, והא
 דבן יום אחד נמי בכלל
 חוששי הורג, כמבואר שם,
 מכלל דעובר כהא חזנא
 נמי לא, רק ביושבת ארע
 המבשר ששתה אמרין
 דלאו ירך אמו הוא והוי
 בשאר אדם חזנא דאמרין
 כשאיסורא חזנא, א"ס ספ"ב

[illegible]

SECRET

מעוברת * ואי"ה בט"ז [אות א] יצאנו עוד: ג ובו"ד. עיין מ"א. עיין ר"ק
באות ג, דהיינו ספק עלילה כבושה, ומספק צריך להטיף דם צרית, ואין צורך
במויד, לא מפסל לעדות ולא מומר לכל המורה, דספק הוה. ועיין מ"ז

11

דק א' [מאכל] שם, והוסף שעד שלשים יום אפילו גמרו שערו וצפרניו כ' הוא מדברי הרמב"ן [ותרת האדם שם] וטור יו"ד שם [עמוד רעו], וכשיטתו נשל [מבין] כנוכר לעיל. ועיין נמוקי יוסף ביבמות שם (כה, א ד"ה זמ), ושעות סיפר [ל], וגם הרמב"ם יורה דעה, כנוכר לעיל. אבל במילה כתב [בני יו"ד סימן לו] וטור קכז דברי הרמב"ם שדעת הרשב"א [שבת נו, א] ורא"ש [שם פרק יט סימן ה] שלא כתבו את דרב אדא [כר האבות] דף ס"ק א, דאמר מלך אותו ממה נפשך, שמע ידנה דלא סבירא להו את דרב אדא, וקושיית הגמרא [שם] מימהל היכי מהלינן, ושומרו, דמשום הכי מהלינן, כמו שכתוב ביבמות [שם]. וכן כתב הר"ף שם בכמות כה, א], ורב אדא דאצטריך לדחוקי א, אבל אן דא סבירא להו דאצטריך למימר באשת כהן [בש"ע] כאן אפילו אם הוא ספק כו', וכן אוקימתא דיבמות, וזהו שכתוב [בש"ע] כאן אפילו אם הוא ספק כו', וכן כתב ביו"ד סימן רס"ו [ספיקא]. אבל בעל הג"ה כתב שם כדעת הרמב"ם וטור אפילו לא גמרו מלך אותו ממה נפשך בספק בן שמונה, ובגמרו אפילו דאי שן שמונה סמכין ארבי. אבל מה שכתב בסימן ש"ל סעיף ז' בדגמרו בין ספק בין דאי מחליין עליו שבת, צ"ע. ואפשר מיהו דספק נפשות להקל, וסמכין רבי, אלא דא"כ בספק אפילו לא גמרו הוה ליה למימר דמחליין, כמו באשת כהן, דסמכין ארבעין. ואין לומר דסבירא להו כדעת הר"בש" [שם] דבלא גמרו רבן פנח, דא"כ הוה ליה למימר באשת כהן [א"ה"ע סימן ס"ט סעיף ז] גם כן דוקא גמרו. ועיין סוף פרק קמא דערובין [נ. א] דאף על הספק מחליין, ועיין פ"ן פרק בתרא דיומא [ג, ב ד"ה וכתוב]. ומה שכתב מ"א שם [סי' טו] משום איכא ידעווא דלא גמרו משום הכי אין מחליין לדעת הרמב"ן [ותרת האדם י' הסנה ד"ה והתולדות גדולות], וכן פסק בש"ע א"ה"ע סימן קס"ד סעיף ז' באשת כהן לעולם אין תולעת, ואין חילוק בין גמרו או לא. הוא הדין כאן. אף לרבן שמעון בן גמליאל, כיון דספק הוא מחליין, כנוכר לעיל, ובספק נפשות מקילין יותר מבכל מקום. וגם דברי הטור א"ה"ע [סימן קט עמוד שצ"א] בעל הג"ה בסיומן קצ"ו סעיף ד' צ"ע, דכתבו דאפילו בסתם ולדווא אין פוסט דשייה בן שלשים יום וגמרו שערו וצפרניו, ודוה ליה כח. ודאן לרעת תולסות שכתבו ביבמות שם [פ. ב ד"ה כיון] ובבש"ע שם [קלח, א ד"ה מיהל] רבי ירכן שמעון בן גמליאל לא מליגי, אלא דשניהם בעינן שלשים יום וגמרו, יינו בודאי בן שמונה, אבל בספק כתבו דאין צריך. ועיין שם בתוספות דשבת ד"ה מיהל, ואם תאמר היכי פשיט כו', וי"ל דאם כן הוה ליה למיתני כו', מדנקט רבנן שמעון בן גמליאל שמע מינה דבסתם כו' [ב] [פ"ה ח] ונוד"ה שהו"א מחלו. כרבה שם [נשכ קלח, א] דאמר חיישנין כו', דהלכה כרבה נגד רב יוסף:

שָׁמַיָּה

וא הדין לענין מוצאי שבת. ר"ל, כיון דבערב שבת מקבלים שבת משתקע
זמנה, אף על גב דאין כונתם רק מילתא דקא חסרת שבת ולא שחבורה
מכל מקום נראה דגביהו הוי ליה שבת הויא כמציא במוצאי שבת,
לא אף על גב דבמוצאי שבת אין מתפללים כי אם בלילה ממש, ושב
סוריס במלאכה עד צאת הכוכבים, מכל מקום אויל לענין מילה יש לחשוב
לילה להחמיר. ועיין בש"ך יו"ד ריש סימן קצ"ו [ס"ח ד] דאינו תלוי כלל
בקבלת שבת, ועיין שם בשו"ע סוף סימן קס"ב: (פ"ק א) וגולד כ"ו. לראות
יחד זהו. שמה יראה נראה מהול אצל קישור, ואם אין על גב שעתה כל
ישיו אויל נראה מהול, כלל מיום נולד מהול מקרי, ואסור למולו בשבת:

ישימים

ימן ק"ד: (אשל אנדרס, ב)
(פגא טק (א) [ב]) (והעיקר כו' והוא ג' רביעי מיל). עיין [שרית] חתם סופר אנ"ח
ימן פ': (חתם סופר)

[illegible][illegible]

מה, [א] שדור מניחין כלי זינן בבית הסמוך לחומה, היינו טעמא דלפעמים יש רשות הרבים: דחייב חטאת, מה שאין בן ביסורין מוקצה, כל עשר שנים בידו מותר להחזירו לאיזה מקום שיצא, אולם אם הניח עשר אחת בבית הכנסת במקום שמותר חוץ לה שראוי לטלטלו, וכן הכנסים ומה"ל ביר"ד סימן רס"ו נשע"ב ב' וט"ו נכאן סימן ש' ס"ק י"ד שם ש"ק א' ורש"י (תקנות נדון שם ס"ק א') ומהרש"ל בתשובה ובפרק אין צדיק י"ל על שורש ב"מ פ"ג' סימן ט"ז, וכו' ע"ד דבר:

(תנ"ח)

היה, ולא על שבת, וא"ל וכלהם, שהם [בשבת] עו, א"ל והעטם דמיהיה כצנזור. והעטם הנכון דלמה נצנזור דמיהיה וכן בשבת לחולה, ולקרנן צנור הומרה. א"ל הענין הוא מה דלפסח קריש וכו' בגמ' וזה לו שינוי לשבת דוקא, קרנ על דרך מקרה והודמיותו היו שארע וכן בשבת וכן דמיהיה כצנזור, וא"ל ר"ק דמיהיה ולא בתומאה, דהרי תומאה אפשר הוא שלא יהיה תומא, א"ל חולה אפשר שלא יהיה, א"ל בשבת, לקרנ א"ל ארע תומאה וכן בשבת דהרי ר"ק דמיהיה, אבל קרבנות צנור יש קרבנות שדיינין קר בשבת, וא"ל דהסביו בגמ' וזה נשכח ככל"ז, כיון דלפני דמיהיה [במדרש ג'] ותורבה ליהוה בשבת גם כן, בזה היה הומרה. וא"ל כן מילה, דהרי אפשר שלא יודעין מילה בשבת, דהרי ר"ק דמיהיה, ואמר דן המהב, כיוון דבני נפת קדוש ד' המהב' וז"ל לשבת קדוש ד' האדם [ענין ההגהס נמח קלת]. ועין כספר טעורת המהס והלאהו כמפיעין וז"ל חלק א"ר"ם [ספורן ד] מה שבת שבו וזה היה א"ח שפיר לכוון המהב' ה"ל, כיון דבשבתם פרק ב' דף ל"ב [ע"ג] מסיק דהרי דהואל ואדחי דמיהיה אחרין, הואל ואשחר אשחר וזהו אחרין, וא"ל כן הנה נמי דהואל ואדחי דמיהיה א"ח ניהו אחרין ואדחי דמיהיה א"ח דהואל כן נהי דמשב ואלו בשני מעשים, מכל מקום היינו לכהנה, אבל לענין דיעדה דבשרט נעשה דבשרט עשה ועשה מזה, שפיר אחרין דהואל ואדחי דמיהיה לאיסור זה, ופסור מטאטא. [ועין דען ראהו לה בהנפקס פסחיה] כען ראהו י"ב ע"ב דהרי תומא מחיס ונכנסו להיכל, דמשמע שם א"ל לכהנהל א"ל דמיהיה לומר א"ל דלכהנהל דמיהיה אחרין מקומות, מכל מקום דיעבד פטורין, וא"ל כן י"ל למה הוא דיען בזה, דר"ק'ן, ומיבשן ופשיה הלחם משנה פסגות [ש] מה דהקשה על המהב' ד' דדצור סמרי אהדיד מקרבנות וס"ס ג' ע"ג'ן, ולפי מין שנחבצנות ודצורנות ודצורנות הומרה צנזור, ודצור דאשפרי אשפרי א"ל אחרין אפילו נהי מעשה, מתאלה מכל שכן בשנים לא אחרין, ודצור דאשפרי אשפרי, לקר א"ל פסור מכה טעה דצנור מזה ועשה מזה, אבל במילה, ודצוריה היה שבת אללו, וא"ל היה ממשע היה ממשע אפילו לכהנהל לומר א"ל דלדחי אדחי, לקר ניהו דהי שמי מעשים א"ל אחרין כן לכהנהל, מכל מקום מהני זה דיעבד לפסור מטאטא. ומסיקות אחריות, וא"ל בענין מהו, דהרי דלול לשבת ודצור מכה קל ודצור דאחרים, ודהואל ואדחי דמיהיה אחרין, ואלו הומרה, וגם מזה עשה, גיער ליקר א"ל א"ל:

ביום טוב שני כהאי גוונא ליכא ממה נפשך, והבן. והוי יודע, דמילא ולא (גזור) [גמור] דוחה ממה נפשך, דהוה כמת וכמתחך בשר ואין אותן שאין נימולין בשבת אם צרעת דוחה בהו, כגון שתי ערלות ואנא תקפ"ח בט"ז [ס"ק] ה' דביום [ויקרא יב, ג] מפורש היתרא למילה בש"היה שבת או יום טוב, וכמפורש היתרא, כמו מועדו [פסחים עז, א], נפיק, ועין חוספת שבת [ס"א]. מי שנולד מהול ספק בן שבעה שמיא תימא עין ספיא בשל תורה ודברבן חד ספק לקולא כבסימן ק"ט ע' מתחך בשר ושירי מן התורה, ואם תמצני לומר שבעה שמא ערלה כבשו הביאותיו דמהול ספק הוא, אדרבה יש ספק ספיא לאיסורא בדברבן כבושה, וכאמור * . כ" מה שכתב המחבר בסעיף ה' דאין מילתו דווקא ביו"ד [סימן] רס"ב אות ב' הוכיח ממנחות ע"ב א' דמל תוך [דיין] בטל מצות עשה דביום השמיני ימול [ויקרא שש], מה שאין כן התם ועוד, התם אין מפורש כל כך, דחריש וקציר [שמות לז, כא] איצטריך ל' אמאי, וגם מילה נכרתו י"ג בריתות [נדרים לא, ב] ומפורש בתורה להיתר יע"ש. נסתפקתהו מ' שעבר ואל מילה שלא בזמנה ביום טוב אם תעשה ואין עשה דוחה עשה לא תעשה, יש לומר לך ללא תעשה עדות י, א"ב] וכדומה. ועיין ירושלמי סוף פרק לולב הגזול [סוכה פ"א] ביום ראשון [שחל] כשבת) דפטור, דעשה דוחה לא תעשה, אמר לון כי אם זה והוא ביד עכו"ם וכדומה ואי אפשר ליטלו שם כי אם הוציא חייב חטאת, דוקא על לא תעשה ולא על עשה, אשר לא תעשינה יוסי דאמר לון לא מן הדא, סובר דעשה דלולב אין דוחה ללא תע' שלמה שם ד, א' ד"ה ש"ן] וספר הכייתות [שער ג סימן קסג] בסוגיא דיבב לה, או פשוט אתרוג ברשות היחיד ולולב ברשות היחיד או לולב בדאמר [סוכה לא, ב] לולב צריך אגד, עיין ר"מ ומגיד משנה פרק (ששי) כן בהכרח צריך שיוציא הלולב או ההדס לקרבן יחד ולעשות קשר לישראל ולא מבין לזכות בו עד שיוציא מרשותו ומבטלה, והוה ש"ת"ט [סעיף ג] ומשום הדוא בגוניה רותקא אמר דלא מן הדא, אלויא מצוה. ואי"ה בספר זמנים * ביאר עוד, וגם בספר שושנת ה

(פ"ק) שתי ערלות. שני עורות זה על גבי זה. ראיתי בתשובת פנים מאירות חלק ב' סוף סימן ל"א וז"ל, באתי להזכיר הא דכתוב בשו"ע א"ח סימן שצ"א מי שיש לו שני ערלות אין מילתו דוחה שבת, וכתב מ"א, פירוש שני עורות זה על גבי זה, רש"י ורמב"ם. והעולם נכשלים בזה, וראוי להזהיר למוהל כשרואים שני עורות זה על גבי זה שלא יפרעו עוד בשבת ומתנינו עד אחר השבת, דאין כאן סכנה כלל אם לא יפרע עד אחר השבת, עכ"ל. משמע מדבריו שהבין דשני עורות הללו ר"ל עורות הפריעה. והמה שכתב ימתינו עד אחר השבת כו', משמע שכונתו שיפרעו ביום ראשון, דבמוצאי שבת אי אפשר, דהא קיימא לן [נ"י] סימן רסב סעי' א] אפילו מילה שלא בזמנה צריך למול דוקא ביום. וכיון דעור הפריעה היא דקה, ואם ימתינו כל כך היא נדבקת מאד בהגיד ואי אפשר לפורעו, ואפשר להביא התינוק לידי סכנה, והיה התינוק נשאר ערל כל ימיו. ונראה מלה לפי עניות דעתי שר"ל שני עורות עליונים, שזון קוראים סתם עור, אבל מה שפורעים במקומות רבים נקראו קרום (גם לפעמים קורין אותו עור). ולא תקשה לך איך נדע זה שיש תחת עור העליונה עוד עור אחרת, יש לומר דמשכחת לה שיש לו עור אחד המכסה על הגיד ואין לו בו כי אם נקב קטן שממנו יוצא השתן, כדרך ערלת כל התינוקות, ועוד יש לו ערלה אחרת על גבו והיא פתוחה למעלה הרבה. וכן מצינו בתינוקות שאין להן כי אם עור אחד, אך אותו העור פתוח למעלה הרבה במקום ציצית השתן ויש בו כראש הגיד.

וְדַלּוּי לַעֲמֵת אֲבִי בְּצִוְיָם דָּף ל"ב [שם] צִדְרֵיָה לִיה כִּיּוֹן לְדַשְׁמַר אֲשֶׁמֶר אֲמַרְיִן טַפִּי, וְאֶחָד אֶלָּא מוֹלֵה, וּמִמִּלָּה מִלֵּה נְמִי דַחְמֵה, בְּלֹא הִיז לֹא דְמִי מִלֵּל מִנֵּה לְאֲמֹרֵם. גַּם קִימֵה לֵךְ כִּי יִדְרֵק הַרְבֵּי־סֵם אֶרְצָה מִרְמִי [מַעֲלֵימָה], דִּישׁ לִי רְשׁוֹת לְמֹול מִנֵּה וְגַם שְׂנֵה דַחְמֵה הִיא לֵךְ בְּיוֹמָן אֶלָּא לְבֹא וְיֹתֵר בּוֹק, וְאִי חֲפֻלִּי שְׁעֹרֵה יִשֵּׁי לְהִוֵּי אֲמַרְמִי לְרֵטֹן לַעֲמֵת אֶדּוֹן. לֵךְ אֲבִי עֵינִי תִנְבִּיאִי מִקִּ"ה מֵה שְׂכַחְתִּי מִשְׁשֵׁעַ מַחֲבֵי כִסְבִּין הַרְבִּיאִי בְּשֵׁם הַדְּרוֹשׁ וּמִנֵּה דְכֵר הַחוֹסֶפֶת בְּרַשׁ פִּרְקָן לֹלֵל וְיִסְרֵה [מִסֵּה מֵן] דִּישׁ מַעֲלֹול עֲבֵלְתָה הוּא, שְׂכַחְתִּי וְעִדּוֹדִי מִשְׁמַחֵם בִּי כִּיּוֹן דַּלּוּי כֵּלִי, רַק דְּפִרְרִי הַשֵּׁם" כִּיּוֹן דַּעֲלֹול עֲבֵלְתָה הוּא, רַחֵם אֲבִי וְעִדּוֹדִי מִשְׁמַחֵם בִּי אֲזִל וְחֵלְלִי לֵךְ הַמוֹקֵשׁ לְגַמְרִי, לֵךְ כִּסְחוֹר הַמוֹקֵשׁ אֶל מוֹקֵשׁ לֵהִי שְׂנֵה, אֲזִל לְיֹדְרֵךְ מִזֵּה לֵךְ לְמַעֲלָלֹי, כִּי כֵּל נִיּוֹן שְׁטֵלִי דוֹחֵה הַמִּנְהוֹשׁ הַמוֹקֵשׁ, כִּדְפִרְרִי שֵׁם" שְׂנֵה שְׁטֵלִי הוּא, נִשְׁאֵר הַמוֹקֵשׁ בְּמִקְוֵהוּ, וְהֵלֵךְ אֶל שֵׁן אֶרְצָה הוּא מוֹקֵשׁ מִיּוֹן דַּעֲלֹול וְיִסְעִי לְאֲשֶׁמֶר מִיּוֹן אֲרִי מוֹקֵשׁ לֵךְ בִּצְמַחֵה וְחֵלְלִי לֵךְ הַמוֹקֵשׁ, וְלֵךְ אֶחָד אֲשֶׁר מוֹקֵשׁ לֵךְ מִלֵּי

אחר כך לטלטלו מחמה ללל מהאי טעמא דיש לו דין כלי שמלאכתו לאיסור. וכן משמע בזה"ל ממנו שכתבתי סימן תקכ"ו סעיף ו' [ס"ק יד] בשם הרמב"ן [במשנה, הובא בדפוס ירוסלם נתיב כח ס"א דקט, ד], הכא נמי אף על פי שגשגתם בו להיתר מכל מקום הוה ליה דין כלי

שמוקף מחמת חסרון כס. וכתב המבי"ט חלק (ב') [ג] סימן פ"ט, מי שרתן הסכין אחר המילה, איכא איסורא כיון שאינו לזורך שבת (עיין סימן שכ"ג סעיף ו'), אבל מוקף יש להחמיר שלא יניחו מידו עד שיוכלנו לציטו להצניענו. כתב ב"י

[עמוד תקיע סוף דבור ראשון] אסור להוציא המינוק מציטו לחצר אל האחמל. ועיין סימן ש"ח סעיף מ"א. (דע"י) [ועל דין עכו"ם שרי כיון דליכא רשות הרבים. ופשוט דאסור להציא המינוק לציט הכנסת דרך חצר שאינו מעורבת אפילו על ידי עכו"ם, דהא יכולין למולו ציטו, והרבה פעמים מלין ציט כשיש ציט (עיין סימן תרכ"א סעיף ב'). ועיין סימן רע"ו סעיף ב' [בהגה] דיש מקילין אפילו ציטו ציטו דאורייתא. ונראה ד' ציטו ציטו לקמוץ עלייהו אם אי אפשר ציטו אחר: ו' לא יערבם. כתב ב"י [עמוד תקיע ד"ה לא] דלשאר חולים נמי אסור לערב, ע"ש: ז ח' דוק. כעין כים דחוק שעושים, ומכסים ראש הגיד עד העטרה וקושר שם, שלא יחזיר העור לנקות הגיד: ח חצר אחרת. אבל דרך רשות הרבים

ה' הרי"ף [שם נג, ב] והר"ש שם [שם פרק יט סימן א; רש"י שם קל, ב ד"ה שלא ציטו]:

ל הרמב"ם בפרק ב' מהלכות מילה [הלכה ט; ר"ף שם ט, א; ר"ש שם סימן ב, והוציא ראיה מעירובין סו, ב — סו, א]:

מ. שם קל"ג [ע"א] משנה:

מ*. ב"י עמוד תקיע ד"ה לא, בדעת מהא קמא ציטו שם קל, א: ג. שם קל, א [במשנה: *]. רש"י שם ד"ה כורך: ** טור שם, והכי משמע מלשון המשנה שם:

ס. דברי עזמון [ב"י עמוד תקיע ד"ה ומ"ש]:

ע. מנכרי בפרק ו' דחולין [דמו מרתן] בשם רבינו שמה, [ובדלמירן ציטו לה, א] וסרומת דשן [שם] [סימן רסה]:

ציטוים לרמ"א

(*) סעיף ה בהגה:

(*) דברי עצמו:

גליון מהרש"א

ש"א [א] [ש"ע סעיף ו] במקום ברת וכו'. י"ע מה שטעא דברת הכא, דהא מילה דחיי שבת רק צומט הוא [סעיף ד] וקמן ללז בר ברת הוא, והלא חיי ציטו כמו שכתב הרמב"ם בפרק א' ממילה [הלכה א, ו] [וכמו] שכתב בספרים ז"צ א' על הוצא ואחל העמידו דריסה בנקות כרם, היינו דנחמה בנחמה פסחו כיון שיש לו זכר למולו מעכשיו, עיין רש"י שם [ד"ה דין מרתן]:

הגהות והערות

[י] עיין סוף סימן שכ"ח מה שכתבתי: [גליון מ"א] [יח] תמים דעים סימן ע"ח וקט"א ודק"א ציט כ"ב [יט] חזק ב' [גליון מ"א] [ס] עיין סימן שכ"ו [ספיף ח"ב], עיין סימן תקי"א סעיף ב': [גליון מ"א] [כ] תיבה "סימן" מוקף ממחזור ויין מקט"ל: [כא] גוף ע"פ הגדוע ציטוה שם: [כב] עיין עוד בנפארת ישראל על המשנה שם פ"י אות ה': [כג] ראיה זו הובאה ברי"ן שם בשם הרשב"א [שבת קל, ב ד"ה ומסביר], אף לא הוכחה במאור שם:

אסור, עיין סוף סימן ש"א [ספיף גא וס"ק כג]: ו' ובמדינות א"י וכו'. ובאגודה פרק הדל [עירובין סימן סט] כתב שנהגין להטמין חמין לרחל. ולא ישרו סדין דהוי כבוס, או ישים עכו"ם הסדין מוך המים. ואם נשפך החמין, יאמר לעכו"ם להציא מים שהוחמו בשביל עכו"ם, ולא יאמר לעכו"ם להחם בשבילו.

כתב ב"י ציו"ד [סס"י רס"ד] [סימן כ] [רס"ח] [בדק הציט עמוד קפג] בשם רשב"ץ [ס"א סימן כא] שמינוק שהיה חולה ונתרפא לא ימולו ציט ה', דשמא יטמרו לחלל שבת ציט שלישי, כמו שכתב סימן רמ"ח [ספיף א] גבי ספינה. וכתב ראב"ח [מים עמוקים סימן לג] דלדבריו אף ציט ד' אסור. ולי נראה דשרי, וכן המנהג פשוט בקוסטנדינא, אבל ציט ה' וציט ו' נהגין אסור, עכ"ל כנסת הגדולה [הגה"ט], ועיין צ"ח [סימן רסו ס"ק יח] וצ"ו [סימן רכז ס"ק ג] שם. ולי נראה דצומן הזה שאין רוחצין אותו ליכא למיחש לזה, דלא שכיח כלל שיחללו עליו שבת, וגם ראב"ח מהסס דצין זה, לכן אין להתירשל בדבר מזה. ולא ידעתי למה כתב לדבריו אף ציט ד' אסור, דהא כשמלין ציט ד' חל יום רביעי בשבת, וליכא למיחש, אבל בקפינה לעולם איכא למיחש לנכונה: י ש"א מ"א. ונראה לי דהוא הדין אם מל ולא פרע מעולם אסור לפרוע בשבת, וטעם אחד להם:

בשבת [ה] אפילו במקום שאין בו אלא איסור דרבנן [ה] שהעמידו חכמים דבריהם [ה] במקום ברת [ה] ולומר לגוי לעשותם אם הוא דבר שאם עשהו ישראל אין בו איסור אלא מדרבנן [ה] אומר [ה] לגוי ועושהו ואם הוא דבר שאסור לישראל לעשותו מן התורה לא יאמר לגוי לעשותו: [הגה] ועיין לעיל סימן ש"ו (*): ז "לא היה לו כמון שהוק מערב שבת לא ישחקו אלא לועם בשינוי אם לא עירב מאתמול יין ושמן ליתן עליה * ו' (ה) לא יערבם היום אלא יתן כל אחד לבדו: ח "אין עושין לה ז חלוק אלא בדרך עליה סמרטוט ואם אין לו בדרך על אצבעו י' דרך מלבוש לשנות מדרך הוצאה בחול ומביא דרך ח חצר אחרת * אפילו לא נשתתפו יחד: ט "בזמן חכמי התלמוד אם לא היו רוחצים את הולך [ה] לפני המילה ולאחר המילה וביום שלישי למילה במים חמין היה מסובך ולפיכך נזקקו לבתוב משפמו כשהל לחיות בשבת והאידנא לא נהגו ברחיצה כלל ודינו לרחוץ בשבת אם רצו [ה] בדין רחיצת כל אדם: הגה ב' (*). ובמדינות אלו נוהגים לרחל [ה] לפני המילה צומן שהוחמו מאתמול ולאחר המילה צומא שבת וכן אם היה יום שלישי למילתו בשבת ורואים שיש צורך לרחל מכינים חמין מצעוד יום (*). ורואים אותו בשבת וכל זה מן הסתם [ה] אבל אם רואים שיש לחוש לנכונה אם לא ירחל אותו אחר המילה נודאי מותר לרחל ולחלל עליו שבת [ה] מידי דהוי אשאר חולי שיש בו סכנה: י "אדם י שלא מל מעולם (ה) לא ימול * בשבת [ה] אבל אם מל כבר פעם אחת

ערך לחם למהריק"ש

ספיף ו' [אומר לגוי ועושהו]. ועיין לעיל סימן ש"ו [ספיף ה]:

שערי תשובה

ש"א (י) ורוחצים. עיין באר היטב. ועיין בכנסת יחזקאל סימן ט"ז בענין נשפכו המים ולפי דברי הרופאים צריך לרחוץ המינוק, פשוט שיש להתיר על ידי עכו"ם. ובלא אמירת רופאים, כתבו שאם העכו"ם עשה מעצמו מותר. ואם אומר לו לעשות בשביל הקטן, יש מחלוקת הפוסקים, ע"ש: (ז) לא ימול. עיין באר היטב. ועיין בשבות יעקב חלק ג' סימן כ"ה שאם אין מוהל אחר וידוע בעצמו שיכול למולו שרי. ומה שכתב באר היטב בשני מהלכים כו', עיין בשאגת אריה סימן נ"ט שהאר"ך, ודעתו שבשבת אסור למוהל לסלק ידיו משהחליל למול עד שיגמור הפריעה, אבל אם אירע שסילק ידיו מותר גם לאחר לגמור, ושבת יום טוב שריש בזה, ע"ש. ובשו"ת נודע ביהודה מהדורא תנינא [אורח] סימן כ"ב כתב שהרא מחמיר לעצמו, וז"ל, איני מקבל להיות מוהל בשבת מחמת שאינו פורע. אבל לעצמי אני מחמיר, וח"ו להורות לאחרים [איסור] [כא]. והביא שם דברי הים של שלמה יבמות [פ"ה סימן ג] שמחמיר בזה, וכתב לדחות, ומסיק וז"ל, ופוק חזי מה עמא דבר בכל מדינות פולין, תמיד הם שני מוהלים, זה חותך וזה פורע, בין בחול ובין בשבת, עכ"ל. ועיין בתשובות הרמ"א [סימן ען]. ועיין באשל אברהם [אוצר מפרשים ס"ק ה] ובמחזיק ברכה [אות ו] באורח מחוצה לארץ שנמצא בארץ ישראל בעת שיש מילה ביום טוב שני של גליות, בנחמה בכסף כתב שאסור למול האורח שאצלו יום טוב כשיש בו עיר שאצלו הוא יום חול, ובמטה יהודה [לקוטים שבסוף הספר, אורח] סימן א', מחמיר, ע"ש. ובענין מילה שלא בזמנה ביום טוב שני של גליות, עיין בגדוד ביהודה בתפארת צבי [אורח] סימן ז' כתב גם כן להתיר בזה, שעל ידי שנים נעשה יותר זהירות וזהירות, שהחזק מתעכב בהנחת הסכין וכדומה כו', וכהאי גוונא התירו [במשנה מנחות סג, ב] [כא] בקצירת [העומר] כו', ע"ש:

אוצר מפרשים

כמאלל בן דרסאי קודם שבת, וע"ש: (אש"א אברהם, ג) ח (שם ספיף ו) בשבת. מילה ביום ב' יום טוב של גליות בארץ ישראל, אם נמצא מוהל אורח מחוצה לארץ, מספקא ליה בחשובת נחפה בכסף [אורח] סימן ה' אי מותר למול, דאפשר למול ע"י מוהל תורש דהוי חול גביהו: (אש"א אברהם, ד)

פרי מגדים
אשל אברהם

שלח

חכמת שלמה

לנו הוינו לכתחלה. ומסתבר צלול קורא תורה ואי אפשר נענו
אחר ונוסח לחצור, ואם אין חצור רואה לילך עמו מותר ליקח היינו,
וכן הוא צעצעו צדים הכנסת, אף על פי שמינו לארץ או שלוחו
וכדומה, המירו קופן משום מחלתו, הא צענו אחר * לא. ועין יו"ד
נע"ו [סימן] רס"ו [ס"ק] א' וסימן ע"ו [ו"א] ס"ק ד':
ו לא. עין מ"א. ועין סימן שס"ח: ו ח"ו. עין מ"א. ויש אומין צצנת.

הגהות רעק"א

(ב) שם פ"א אדם מ"א מוציא. מתקפתו אדם גם ציוס עוז הדין כן,
או ציוס עוז שרי. דמקור הדין דלמד כן מנאציא דנצלה [לה], אן מפני שצריך
לדקן. ולמאורה למה דפסקין סימן מ"ח סעיף ח' איציעא דעוף שדנס [שם]
לקולא, וממילא הטעם צלנן הרעפים משום חסום, א"כ לימא לרש"י המרדכי
[מולין רמז מנחם]. וזה י"ל הטעם דפסקין האציעא לקולא על כרחן משום
דכיוס עוז שרי מנאצייתא משום חסום, וזה ספק דרענן, ואם כן י"ל משום הכי
גני מילה צצנת מחמתין מספיקא דאיציעא דהוי ספיקא דאורייתא, ואם כן יש
לדין ציוס עוז דמורה לנרץ שרי, מותר למול, דדייקין האציעא לקולא דעננן
רעפים משום חסום נע נה. ובפטר דנראה מתקפות מגילה ד' [ע"פ] ד"ה
ויצטרע [שם] דמחזיק וס' און אדם מל אלף אס כן בקי וכו', משמע דאין ד"ה
בקי, אלף איסורא ליכא. וכן נה"ל [ס"ק] [ו"א] ס"ק ט' א ד"ה גמ' דערמא לימין
טעם צמה דלא גזרי צמילה צצנת שמה ילך אלף בקי, משמע ללאורה דלא צמילה
ליה לדינא דהמדרס. וא"כ יש לקמן על זה ציוס טוב, דלמי מפוסם לאסור
נצו"ע:

מחצית השקל

[וה] אפי"ו במקום. גמרא שם ב' כשם כו', ונפקא מינה אף לרבי שמעון [שם]
בכלים ששבתו בבית, עין ר"ף שם [ב], [ו] שהעבירו. רש"י שם [ו]ה"ה שלא
ברצון וגמרא פסחים צ"ב א': [ז] וזומר א"ו. עירובין ס"ו [ע"ב] ס"ח [ע"א].
ועין ר"ף [ו], [א] ור"א [ש] [פרק יט סימן ב] בשבת שם: [ח] [פ"ה ב] א"פני המילה
ואחרי המילה וביום. שבת קל"ד ב' במחנותיו, וכמו שכתוב שם בגמרא הלכה
כרבי אלעזר בן עזריה. וסובר דכעת הרמב"ם [מילה ב, ח; שבת ב, יד] דרבי אלעזר
בן עזריה דוקא יום שלישי נקט [וכדמכזב בבראשית לה, כה], אבל יום שני אין
רוחצין: [ט] [נהגה] א"פני המילה בחטין, וזהו ג"כ דינא דגמרא [עירובין שם]:
[י] אבא אס. [שבת] שם, בין בחמין כו' מפני שסכנה כו': [יא] מירי דריו. ויבא
פ"ד ב' בחמין כו' [יב] [פ"ה] א"פני מ"א אדש כו', כמו שכתוב בפרק ד' דר"ש [יב]ה
לה, אן מפני שצריך לבדוק, מרדכי סוף פרק כיוסיו הדר סימן תתרי"ח [מחליק רמז
תתרי"ח]: [יג] אבא אס כו'. ממה שכתוב [ביצה] שם הכא ברעפים חדשים כו', דוקא
חדשים שלא נחשלו מעולם. ואין צריך לאחזוקי ג' פעמים, ולא דמי להחזיקה
דבעינן אחזוקי ג' פעמים [מחליק ג, ב], דתורת הדרן סימן רס"ה:

וקשה, הא כתב [מ"א] שם [ס"ק ח] דוקא שגופו נהנה ממנו כו'. ולפי מה
שכתבתי לעיל סימן רע"ו ס"ק ח' לפרש דברי מ"א שכתב זה בשם (ב) (ב)
[מ"א] כתוב [מ"א] דוקא שגופו כו' אבל כו' שיכנה בית הכנסת אסור, וכתב
עליו וכן משמע דוקא שגופו כו' דשבת [קיד, ב], כו', שהוכונה שמשמע
הדין דין אמת שאסור לומר לגוי לבנות לו בית הכנסת משום דהוי שבות
דחוקה, אבל לא מטעם (מ"ב) [מצאתי כתוב] הואיל ואין הגוף נהנה, מרלא
כתב ועוד טעם אחד כדאיתא פרק ט"ו דשבת, ואם כן אתי שפיר כאן. כתב
הט"ז לעיל סימן רס"ו ס"ק ד' דהמולכים התינוק לבית הכנסת במקום
שאסור לטלטל, ומולכים התינוק פחות מארבע אמות, דאם אדם אחד
נושא אותו עד לבית הכנסת צריך כל פעם בכל פחות מארבע אמות לישב
לא לעמוד לפרש [ועין] כ"א סימן רס"ו ס"ק ט', אבל אם נעשה על ידי
שני בני אדם וכל אחד מוליכו פחות מארבע אמות, אין צריך לישב. עוד
כתב, דמכל מקום לא מהני היתר זה מה שמצויאז מן הבית שהוא רשות
היחיד לכרמלית, וכן מה שמכניסו מכרמלית לבית הכנסת דהוי רשות
היחיד, ולכן צריכה להיות ההוצאה מן הבית וכן ההכנסה לבית הכנסת על
ידי גוי, עכ"ל. ונראה לענ"ד כשהגוי מוציא התינוק מן הבית לא יתנו
ישראל לגוי, דאם כן עבדי ישראל העקירה, אלא הגוי בעצמו ישול התינוק
ממקום שהוא מונה, וכן כשמכניסו לבית הכנסת יניחנו הגוי על מקום אחד,
ולא יטלנו לפרש מיד גוי, דאם כן עבדי ישראל יתנוהו הגוי על ידי שיעמוד
הגוי בבית הכנסת לפרש ואחר זה יטלנו מידו ישראל, מכל מקום איכא
למגור שמה יקחנו ישראל מידו קודם שיעמוד לפרש, וכמו שכתב מ"א
כחאי גזונא סימן ש"ז סעיף [קס"ו] כ' לענין אגרת שמבאי גוי. וכל זה לדעת
מ"א באי אפשר למול לתוך הבית, אבל באפשר למול תוך הבית צריך למול
תוך הבית, דשבות דפחות מארבע אמות חמיר משבות אחר, עין לקמן
סימן שמ"ט [סעיף ו:] [פ"ק] א' כו'. ד"שאר חו"ל כו'. ר"ל, דכתב הרב
ב"י דבגמרא [שם קל"ה, א] משמע דוקא לערבן הרבה אסור, אבל לערבן
מעט שרי, ולמה לא כתבו הפוסקים היתר זה. לכן מסיק דער כאן לא אמר
הש"ס לערב מעט ולא לערבן יפה יפה דמותו, אלא לרבי מאיר דסבירא
ליה דבשאר חולה כחאי גזונא שרי, אבל לדידן דקיימא לן כרבנן דרבי
מאיר דסבירא להו דבשאר חולה אפילו לערב מעט אסור, הוא הדין במילה:
[פ"ק ח] חצר כו'. רשות הרבים אסור. והיינו טעמא, ניהו דכרכו על אצבעו,
מכל מקום לא הוי דרך מלבש ממש, וניהו דבחצר שלא נשתתפו הותר
כיון דליכא רק אסורא דרבנן, אבל ברשות הרבים דאיכא איסור תורה לא.
ואולי לדידן דלית לן רשות הרבים יש להקל, או מכל מקום חמיר מחצר
שלא נשתתפו: [פ"ק ט] ובמדינות כו'. דהוי כבוס. דשרייתו זו היא כבוסו,
כדלעיל סימן ש"ב סעיף ט': גבי ספינה. דאסור לפרוש בספינה ביום רביעי
ואולי, וסבירא ליה הטעם כאותן הפוסקים שכתב היתר טעם פן יצטרך לחלל
שבת והוי כאלו התנה לחלל שבת: אף ביום א' אסור. כמו בספינה: יציין
ב"ש. שהוכיח מהמשנה [שם קל"ה, א] דלא כרשב"י, וכתב דנראה עיקר
לדינא דלא כרשב"י: ו"י נראה דבזמן הזה. ר"ל, אפילו לדעת הרשב"י
מכל מקום בזמן הזה גם נראה להשליכו, אבל דעתו הנתינה לאדם שכבר
יצא צ"פ. ור"ל, דליכא למיחש תו לסכנה ביום רביעי, דדוקא עד יום
שלישי למילתו הוא מוסכס, ואם כן כשמלין ביום רביעי וחל יום רביעי
שבת ויש לחוש שיעצור לחלל שבת, אלא דביום שלישי מותר לפרוש,
דעד יום רביעי שייך לשבת שעבר ולא הוי כאלו התנה לחלל שבת, ומיזם
רביעי ואילך שייך לשבת הבאה והוה כאלו התנה לחלל שבת, וכמו שכתבתי
לעיל סימן רמ"ח [ס"ק ג:] [פ"ק] א' שלא מ"א כו'. וטעם אחד ד"ה. דעדיין אינו
בקי באומנות המילה, ואיכא למיחש שמה יקלקל ויחלל שבת בחנם. מיה
שאינן כן אם מל או פרע פעם אחת סגי, ולא בעינן שיתחזק שלש פעמים,
דאי לא דקים ליה בנפשיה דודאי לא יקלקל לא הוי מחית נפשיה לספיקא
החול שבת, ודאם כהו"ע אפילו אבי הית, דסלקא דעתא גרבי אבי
הדין ודאי דעתו לתקן, ואם בשרי פסיק רישיה נדחת ליה, מה שאין כן אחר,
קא משמע לן, וע"ש:

(שם פ"א אדם מ"א מוציא. מתקפתו אדם גם ציוס עוז הדין כן,
או ציוס עוז שרי. דמקור הדין דלמד כן מנאציא דנצלה [לה], אן מפני שצריך
לדקן. ולמאורה למה דפסקין סימן מ"ח סעיף ח' איציעא דעוף שדנס [שם]
לקולא, וממילא הטעם צלנן הרעפים משום חסום, א"כ לימא לרש"י המרדכי
[מולין רמז מנחם]. וזה י"ל הטעם דפסקין האציעא לקולא על כרחן משום
דכיוס עוז שרי מנאצייתא משום חסום, וזה ספק דרענן, ואם כן י"ל משום הכי
גני מילה צצנת מחמתין מספיקא דאיציעא דהוי ספיקא דאורייתא, ואם כן יש
לדין ציוס עוז דמורה לנרץ שרי, מותר למול, דדייקין האציעא לקולא דעננן
רעפים משום חסום נע נה. ובפטר דנראה מתקפות מגילה ד' [ע"פ] ד"ה
ויצטרע [שם] דמחזיק וס' און אדם מל אלף אס כן בקי וכו', משמע דאין ד"ה
בקי, אלף איסורא ליכא. וכן נה"ל [ס"ק] [ו"א] ס"ק ט' א ד"ה גמ' דערמא לימין
טעם צמה דלא גזרי צמילה צצנת שמה ילך אלף בקי, משמע ללאורה דלא צמילה
ליה לדינא דהמדרס. וא"כ יש לקמן על זה ציוס טוב, דלמי מפוסם לאסור
נצו"ע:

אמרין אין מוקצה לחצי שבת, כיון דאין הקצאתי כי אם משום דאין ראויים
לאכילה, הא השתא ראויים. בשלמא אי לא היו ראויים בין השמשות, גם
עשויי דראוייה מוקצה, כיון דאתקציא לבין השמשות אתקציא לכולי
יומא [סימן ש סעיף ו], אבל כיון דהוי ראויים בין השמשות, אי אפשר לומר
בו דין מוקצה כי אם משום דבתחלת השבת לא היו ראויים, על זה אמרו
אין מוקצה לחצי שבת. אבל אזמל דהקצאתו משום חסרון כיס, אם כן
ניהו דער אחר המילה לא היה מוקצה, מכל מקום אחר כך חזר לאיסורו,
דגם עכשיו הוא מוקצה מחמת חסרון כיס, והוי כפירות שהיו ראויים כו':
מחמה דצ"ל. ולצורך גופו או מקומו מותר לטלטל כלי ששלאתכו לאיסור,
כמו שכתוב רש סימן ש"ח [סעיף ג:] וכן משמע כו' בשם הרמב"ן. שהתיר
ללטלל כלי קבורה אחר דאפשר שהיו עדיין היום ראויים לטלטל
אחר ח"ו, אבל לולי זאת היה אסור, אף על גב דער הקבורה היה מותר
לשטלל, ואם כן הוא הדין באזמל, כיון דאחר המילה יודע שלא יעטור
לו עוד היום, אסור לטלטל: וכתב הסמ"ע כו' כיון שעורו בידו. מזה שכתב
מ"א דהוי לזכור ולא התיי הטלטל לא אם בעוריו בידו ולא הניחו: ד"ל
יש ד"המיר כו'. והט"ז ביו"ד סימן רס"ו [ס"ק א] כתב טעם אחר להחמיר
הטלטל, וז"ל, דאי היה צריך לחללך האזמל אחר כך ויהיה אבוד, ודאי
ממנו לא מהלי, וזה עדיף טפי מהנך שלשה דברים כו' שהתירו סופן
משום תחלתו כו' [ב"א]. ועל כן נראה דלא התיי הרמב"ן אלא להצניעו
באותו חדר של שם, [כיון] שלא יהיה אבוד, אבל לא למקום אחר כו',
כיון שסני בלאו הכי כו'. וסיים, ואפילו לפני המילה אין לטלטל בחנם
כל שאינו צורך המילה, עכ"ל. הנה גם הט"ז על כרחך לא איסק אדעתיה
החמיר דמ"א דכל מוקצה שהוא בידו מטלטלו כו', דלסברת מ"א כל זמן
שלא הניחו מידו מותר לטלטלו לכל מקום שירצה, ולא דוקא באותו חדר,
ואם כבר הניחו מידו שוב אסור לטלטלו אפילו להצניעו באותו חדר, ואין
לנו להחמיר סופן משום תחלתו דלמא ממנו ולא מהלי כו' שלא יאבד
הסכין, [ד]הא אפשר לו למול ולא להניח האזמל עד שיצניעו. אולם במהוה
אחר שנושה התינוק וגם הפריעה, דעל כרחך צריך להניח האזמל אחר
התינוק, יש לנו להחמיר משום תחלתו [ואף על גב דאפשר למול על ידי
שני מהולים ובעל התינוק יאחז האזמל בידו, זה אינו, דודאי עדיף שיעשה
הכל מוהל אחד, דהא לדעת הרב ב"ר סוף הלכות מילה [שם עמוד קט ד"ה
גסיקן] אסור לשני בני אדם למול בשבת, ע"ש], וכיון דהותר לו משום
תחלתו לטלטל שוב האזמל, מותר אחר כך בחיותו בידו להביאו לאיזה
מקום שירצה, ואין צריך להצניעו דוקא באותו חדר לדעת מ"א. ובספר
אליה רבה [ס"ק ח] כתב ח"ל, ומ"א מחיר כל זמן שהוא בידו כו', ולפי זה
כשיש מוהל אחד ותר כרחך צריך להניח הסכין כדי שיפרע, אסור לטלטלו,
לכן טוב שיתן ליד אדם אחד, וכחאי גזונא בירושלמי [סנהד פ"ג הלכה
יא] כו' לענין טלטול לולב, עכ"ל. והנה הירושלמי אינו תחת ידי. ולא הבנתי
דבריו מה יועיל בזה שיתנו אדם אחר, דכמו שאם הניחו מידו אסור
לשטללו לרעת מ"א, הוא הדין דאסור ליתנו לאדם אחר, דדוקא הוא שכבר
הוא בידו מותר לטלטלו אחר צורך להשליכו, אבל דעתו הנתינה לאדם שכבר
האין הותר, הא לגבי אחר הוא טלטול חדש, ואין שרי לאחר לטלטל
לעיל, אם כן יכול להניחו אחר התינוק ושוב לטלו, כן נראה לי: כתב ב"י
אמר דהוציא התינוק כו'. ר"ל, או מבציע דאסור להוציא האזמל להביאו
אל התינוק, אלא אפילו להוציא התינוק, דסלקא דעתא דלית ביה איסורא,
דחי נושא את עצמו. והטעם דאסור, לזה כתב מ"א עין סימן ש"ח, דבספן
כחאי לא אמרין קא נושא את עצמו: ועל ידי עכ"פ שרי כיון דליכא רשות
הרבים [כצ"ל]. והוי ליה שבות דשבות. מכל מקום נראה לענ"ד דטוב
להביא האזמל אל התינוק, דאם יביא התינוק אל האזמל יהיה צריך אחר
המילה להחמיר שבות דשבות להחמיר התינוק אל האם, ואז ודאי ליכא
למימיו חי נושא את עצמו, מה שאין כן כשיביא האזמל אל התינוק יניחנו
שם עד אחר השבת: ועיין סימן רס"ו כו' ונראה כו' דבמילה יש ד"המיר
עלייהו אם אי אפשר בענין אחר. והקשה בספר אליה רבה [ס"ק ח] ח"ל,

שלח ה. שבת קכ"ח
[ע"ז] משנה:
ב. שם נ"ג [ע"ז] ברייתא
וגמרא:
ג. שם ברייתא וברייתא
יאלשיהו [א]:
ד. דלא כהיא ברייתא
שם אלא כרבי יאשיהו,
הרי"ף [שם מה, ב]
והרא"ש [שם פ"ה סימן ג]
רמב"ם שבת כ"א, [א]:
ה. מרדכי שם [רמז שם]:
ש"ג א. לשון הרמב"ם
בפרק כ"ו [משנה הלכה
טו] מברייתא שבת קכ"ז
[ע"א]:
ב. שם קכ"ו [ע"ז] משנה
וגמרא קכ"ו [ע"א; ר"ף]
שם ג. ב; ר"ש שם פרק יח
סימן א; רמב"ם שם:

הגהות והערות

[כד] תוקן ע"פ לקוטי חזר
בן חיים:
כה] בערך לחם הנדפס
נמצא קטע זה על סעיף ג,
ולפינו תוקן ע"פ כח"י:
ש"ב א [ויע' שפמי דעת
י"ד סוף סימן ק, מחודשים
אות ד; משניות זהב לעיל
סימן רמה אות א]:
ב] תוקן ע"פ מור וקציעה
והגהות כרם שלמה, וכן הוא
לשון הגמרא [שבת נג, ב]
ורש"י שם ד"ה כדי:
ג] כן הוא ברי"ף וברא"ש
דלקמן אות ד, וכן הוא בב"י
[ד"ה ומ"ש] ואם אכלה,
אמנם בגמרא הנושא כרבי
"אושעיא", ועיין מסורת
הש"ס שם:

[ד] תוקן ע"פ פרי מגדים
ולקוטי חזר בן חיים:
ה] בתוספתא [שבת] סוף
פרק י"ז [והלה עין] מפורש
דש שש שמו תמות [אלה]
רבה סוף הקיטון]. ועיין
בניאר הלכה:

[ו] תוקן ע"פ פרי מגדים,
ועיין אלה רבה ס"ק ב:
ז] הרשב"א ממנהגים
פלא תקמ"ה וא"ף:
ח] זהו המקור לדברי
השו"ע ריש הסעיף:

ש"ג א [במחברות שם
הנושא ושל "לוק"]:

ב] כונתו
דמהדורות אמ"ח פ"פ ועד
מהדורות אמ"ד תקי"ד
(פרופס) נדפס בטעות
"סימן ס"ח":

שלח א אין מילדין. משמע לאפילו לסעודה אסור, ועיין סימן
תקכ"ג [סעיף ג]. וכן משמע בגמרא [שבת קכ"ח, ב]. לאמר
מרחמין על צהמה ציוס טוב: ב' להעמידה במים. לאין אדם צהול
כל כך על רפואת צהמתו כדי שיצא להדי שחיקת סמינים: ג מותר
לומר דגוי. מתוך שאלם צהול על
ממונו, אי לא שרית ליה אחי למיעבד
איסורא דאורייתא, עיין (סוף) "ו"
סימן רס"ו [ס"ק ג]:

שלח א שמותר להסתפק.
שאלו מוקפה: ב' להתחיל
בו. ואם התחיל לפנות מערב שבת
משמע דשרי לפנותו בשבת אפילו
לדבר הרשות: ג' לפנותו. אכל
עושה לו שכל צרגליו (מגיד משנה
שבת פרק כ"ו הלכה טו), ועיין מה
שכתבתי (כ"י) סימן ש"ח סעיף ג'
[ס"ק ו]: ד' לדבר מוצה. ומפנה
אפילו מגג לגג ובחלונות ובקוללות
(יש של שלמה ציה פ"ה סימן ז ב"י
עמוד תקנ"ד ד"ה ציה). ועיין סימן
תקכ"ח סעיף ה):

שלח (א) אין מילדין. הטעם פירש רש"י [שבת קכ"ח, ב ד"ה
אין מילדין] דליכא טירחא ימירה. וצמנה [שם] אמרו אכל
מסעדין ציוס טוב, פירוש, אוחז צולד שלא יפול לארץ. וכתב הרא"ש
[שם פרק יח סימן ד] נסתפק ר"י אם הך מסעדין דוקא ציוס טוב,
או דלמא אפילו בשבת שרי, והא
דקמי ציוס טוב משום רבואה לאין
מילדין. והטור [עמוד תקנ] כתב
להחיר אפילו בשבת, וזמנה ב"י
[שם ד"ה וכתב] עליו, כיון דר"י
נסתפק ציה. ונראה לכאורה דטעם
הטור כיון דעל כל פנים אין כאן
איסור דאורייתא, אלא משום
טירחא ימירה, ובדצנן אוליגן
בספיקו להקל. אלא דאי אפשר
לומר כן, שהרי בפרק מפנין [שם
קכ, א] צצעה דכל אחד מפנה
לנפשיה, דלא אפשר, כתב
הרא"ש [שם סימן א] וכיון דאיסורא
הוא עבדין לחומרא, ואם לא היה
אלא משום טירחא. על כן נראה
דבספרו של רבינו הטור לא היה
כתוב הך נסתפק ר"י. וראה
צורה, שהרי ברמזים [קטור פסקי
הרא"ש שם אות ד] שאין שם אלא
העמקת דברי הרא"ש, ולא זכר שם
הך ספיקא דר"י. אלא ודאי הג"ה
היא באשר"י, ולאו מדברי עמנו:

סימן שלח
שלא לילך הבהמה בשבת. וכו' ד' סעיפים:
א (א) א (א) אין מילדין את הבהמה בשבת:
ב אין מפרבין להבהמה גלדי מבח ולא סבין אותה
בשמן והני מילי בגמר מבח דליכא אלא משום
תענוג אבל בתחלת מבח דאיכא צערא שרי:
ג אם אכלה ברשינין הרבה ומצטער (ב) (ב) יכול
להריצה בחצר כדי שתייגע (ותתרפא)
[ותתרפא]:

ד (ג) אם אחזה דם יכול ב' להעמידה במים כדי
(א) שתצטנן [ב] ואם הוא ספק שאם לא יקיוו לה
דם תמות ג' מותר לומר לגוי להקיה:

סימן שלח

שלא לפנות אוצר בשבת. וכו' ג' סעיפים:

א (א) אוצר של תבואה [ב] או של כדי יין [ג] אף על פי א שמותר להסתפק ממנו
(א) אסור ב' להתחיל בו ג לפנותו [ה] אלא ד' לדבר מוצה [ו] כגון שפינחו

(ב) יבול להריצה בו. דלף על גב דזהו רפואה וצריכה גזרו משום שחיקת סמינים [סימן שבת סעיף א], צריכה צהמתו אין אדם
צהול כל כך שיצא לשחוק סמינים: (ג) אם אחזה דם כו' [ואם הוא ספק]. הטעם במרדכי [שבת רמז שם] משום דאם לא נחיר לו על
ידי עכורים יעשה בעצמו, כדאיתא פרק קמא (דחולין) [דפסחים] [י, א] לענין צבור. ולפי זה צריך לומר דהך דיכול להריצה שזכר
לפני זה [סעיף ג], אינו צענין זה שירא שמא תמות ה', ולפיכך (לא החמירו) [החמירו לחטא קמא] [שם שבת נג, ב]:

שלח (א) אסור להתחיל בו. אין הטעם משום מוקפה שהרי מותר להסתפק ממנו, אלא ודאי דלא אסור משום מוקפה דקיימא לן
[סימן שי סעיף א"ב] כרבי שמעון, כמו שכתבו הפוסקים שמצינו ב"י [עמוד תקכ"ד ד"ה ח"ל], ולא אסור אלא בדבר הרשות, וצריך
לומר משום טירחא אסורו. ומלשון זה שכתב הרמב"ם [שבת כו, טו] אסור להתחיל, משמע לכאורה דאם כבר התחיל קודם שבת מותר
לפנות אחר כך אפילו לדבר הרשות, וכן כתב ב"י [שם] על פי מה שצא לייצב מה שהקשה הרא"ש. ח"ל ב"י, וזהו נראה לי מה שכתב
עוד הרי"ף [שבת ג, א] חנו רבין [שם קכ, א] תבואה צבורה כל זמן שמחמילין צה בערב שבת מותר לטעלה בשבת, ואם לאו אסור לטעלה
בשבת. וזמנה עליו הרא"ש [שם פרק יח סימן א] למה כתבה. ונראה לי לפנותה לדבר הרשות קאמר כו'. ולפי זה צריך לומר שכל שהתחיל
באוצר מצדד יום מותר לפנותו אפילו לדבר הרשות, עכ"ל. משמע דלדבר מזה הותר לדברי הכל כיון שאין איסור משום מוקפה, ותמהתי
מאוד על דבריו אלה, דהא בגמרא [שם] איתא מחלה דרבי שמעון צריח ליה לאיסורא, ורב אחא מחיר, ופרכין על זה כלפי לייא, פירש
רש"י [ד"ה כלפי לייא] היכן פונה הדבר הזה האמור להיפך, רבי שמעון מחיר מוקפה בכל מקום, וכאן הוא מחמיר. ומשנינן, אלא אימא
דרב אחא אסור ורבי שמעון מחיר. הרי לפנינו דעיקר פלוגתא שלהם לענין מוקפה, ועל כן הוצרכו להספך הפלוגתא, ואם כן אפילו לדבר
מזה אסור לרב אחא. ואי סלקא דעתך דפליגי לענין טירחא צדצר הרשות, (ו) אפילו רבי שמעון דמחיר משום מוקפה יכול להיות שאוסר
צדצר הרשות משום טירחא, ורב אחא מחיר, וזה נראה פשוט. ואגב חורפיה דהרב ב"י לא עיין בזה כראוי. וזו, דהא דמחיר צדצר
הרשות כל שהתחילו מצדד יום הוא דבר ממונה מאל, לכיון דאסור צדצר הרשות משום טירחא ימירה, מה מועיל ההתחלה מצדד

ערך לחם להחריק"ש

סעיף י בסוף [כה] ועיין יורה דעה סימן רס"ו:

הגהות רעק"א

שלח (א) (ש"ע סעיף ד) מותר לומר לגוי להקיה. והוא מדברי המרדכי
[שבת רמז שם] מטעם דאי לא שריחא ליה יעשה כן בעצמו, דאדם צהול
על ממונו. וקשה לי, דמאי שנא דמליקה דלא שרי רק לומר כל המכנה אינו מפקיד,
אכל לא לומר לנכרי שיכנה [שבת קכ"א, א], ואלדצב צה"ן פרק חצית [שם ס"א, א]
ד"ה ומקום] כתב לחד מירוא דמדינא היה מותר בדיקה לומר לנכרי שיכנה,
דצבות במקום פסידא מותר כמו צלזור [במיוס ג, א], אלא חיישין כיון דצהול
שמה יעשה כן בעצמו. ועיין ברין ריש פרק מי שהשחין [שבת כ, א מד"ה וכתוב],
ולשנים הרמב"ן [שם קכ"ג, א ד"ה א] דמחלל כין ממון דצדדו לאינו צדדו, ולשנים
הר"ן [שם ד"ה אלא] דמחלל כין מלמא דפתאום עיי"ש, ולהקן טעמא הכא בדיקה
דומה לדליקה, ואין שום הפרש ציניהם, וז"ע:

שלח (א) (ש"ע סעיף ד) מותר לומר לגוי להקיה. והוא מדברי המרדכי
[שבת רמז שם] מטעם דאי לא שריחא ליה יעשה כן בעצמו, דאדם צהול
על ממונו. וקשה לי, דמאי שנא דמליקה דלא שרי רק לומר כל המכנה אינו מפקיד,
אכל לא לומר לנכרי שיכנה [שבת קכ"א, א], ואלדצב צה"ן פרק חצית [שם ס"א, א]
ד"ה ומקום] כתב לחד מירוא דמדינא היה מותר בדיקה לומר לנכרי שיכנה,
דצבות במקום פסידא מותר כמו צלזור [במיוס ג, א], אלא חיישין כיון דצהול
שמה יעשה כן בעצמו. ועיין ברין ריש פרק מי שהשחין [שבת כ, א מד"ה וכתוב],
ולשנים הרמב"ן [שם קכ"ג, א ד"ה א] דמחלל כין ממון דצדדו לאינו צדדו, ולשנים
הר"ן [שם ד"ה אלא] דמחלל כין מלמא דפתאום עיי"ש, ולהקן טעמא הכא בדיקה
דומה לדליקה, ואין שום הפרש ציניהם, וז"ע:

ביאור הגר"א

[יד] ואפילו אם כו'. תרומת הדשן שם, דלא כטור יו"ד סימן רס"ו [עמוד קכג]
בשם ראב"י דאסור אם איכא אחר, ממה שכתוב בשבת קל"ג א' ואי איכא
אחר כו', אבל הוא חלק עליו וכתב דלא דמי לשם, דאב מחבין לקין בהרתו,
מה שאין כן באחר, אבל כאן תרומתו כחובו לתקון המילה. ועוד, דסוגיא
דשם לסלקא דעתא, אבל הא אמרינן שם דאביי גופא סבר דפסיק רישיה כו',
ואע"ג דפסיק רישיה דלא ניהא ליה פטור כמו שכתוב שם ק"ג א', ועיין
בתוספות שם ד"ה לא צריכא כו', מכל מקום כאן דחייב משום מקלקל בחבורה
אפילו כהאי גוונא חייב, דאין צריך מלאכת מחשבת, כמו שכתבו תוספות
בכתובות ה' ב' בד"ה אח"ל כו', ע"ש [בתרומת הדשן] שהאריך בזה:

שלח [ש"ע א] אין מילדין. והשמיט דין מסעדין [שבת קכ"ח, ב], משום
שכתב הרא"ש [שם פרק יח סימן ד] דר"י נסתפק אם קאי איום טוב או

אף אשבת, וכתבה ביום טוב בסימן תקכ"ג סעיף ג': [ב] [ש"ע ד] ואם הוא. כמו שכתוב בפסחים י"א [ע"א] גבי בכור, והוא הדין כאן דמחירין שבות:
שלח [א] [ש"ע א] אוצר של תבואה. מתניתין שם [שבת קכ"ו, ב]. ואמר [השו"ע] אוצר, משום סיפא, אסור כו', וכמו שכתבתי למטה [ס"ק ד]: [ב] או ש"ל
גמרא שם [קכ, א]: [ג] אף על פי שמותר. שם, תנו רבנן תבואה כו', כרבי שמעון: [ד] אסור להתחיל. שם, תנו רבנן אין מתחילין כו', ומפרש
[רמב"ם שבת כו, טו] אפילו לרבי שמעון: [ה] אלא לדבר. שם [שבת קכ"ו, ב] ומאי אכל כו' שלא יתחיל כו' ומאי רבי יהודה כו', אבל לרבי שמעון שרי, וכתב
הרי"ף [שם ב] דוקא לדבר מוצה, מדקאמר במתניתין [הג"ל] מפני האורחים כו'. ושם [קכ"ו, א] בגמרא אמר רבי יוחנן גדולה הכנסת כו', משמע דמתניתין משום
מצוה היא, וכן כתב שם הרי"ף, ע"ש: [ו] כגון. מתניתין [הג"ל]:

ש"ב (א) אין. עיין ט"ז. רש"י שבת קכ"ח ב', ושם [ד"ה אבל] נראה בפירוש אבל מסעדין ביום טוב, הא שבת לא, וכן כתבו הר"ן [שם נא, ב ד"ה מתנין] ורש"י ברי"ף [שם ד"ה אין]. ושם [רש"י] כתב [ד"ה] חכמה, מילדת, ואחר כך ציין אין מילדין ביום טוב, טרחא. יש לומר דלא תימא אין מילדין איסור תורה, עוקר דבר מגידולו, עיין מ"א [סימן] ש"ל אות ו"ו באשה יושבת על המשבר או כלו חדשיו, ובמהה אפשר לא שייך זה. [ובתה"ר] [ובתה"ר] הרשב"א [שם ד"ה הא] כתב על פירוש רש"י דיש לומר דין תורה, ודאיק לה מדפריך [גמרא שם] ומחללין מה קא משמע לן, ועיין תוספות יום טוב [שם פרק יח משנה ג ד"ה ומחללין] כתב כן מסבא דנפשיה, וזה שציין רש"י מקודם חכמה מילדת, לומר בשבת מחללין איסור תחומין י"ב מיל, פריך שפיר, עיין תוספות יום טוב שם. ומה שכתב [הט"י] בעיא לקולא, באמת צ"ע ליישב, דכל ספק בדרבנן לקולא, ושבת קכ"ז [נ"א] יש לומר הואיל ולא אמר תיקו, הוה ליה ספק חסרון ידיעה, אף בדרבנן לחומרא, ואי"ה בסמ"ג סעיף ג', יבואר זה. ועיין מה שכתבתי בכללי איסור והיתר [סדר והנהגות השואל עם הנשאל] [א] ובים של שלמה בבא קמא [פ"ב סימן ה], יע"ש * : **(ב) יבול.** עיין ט"ז. דאף כהא גוונא גזור הואיל ורגילין על ידי סם להשקות, עיין סימן ש"כ בט"ז [סיק] כ"ח, בבמה לא גזור כו', עיין ב"י [עמוד תקא דבור ראשון]. והוי יודע, רטיה אסור להשים על בהמה בשבת, דאיכא ממרח, כבסימן ש"כ"ה בט"ז אות ח"י, יע"ש * : **(ג) אם.** עיין ט"ז. שבת נו"ץ גימ"ל ב"י, והמרדכי כתב, דאם ספק שתמות, אדם בחול, מתירין שבות על ידי עכו"ם, ורואי מפרק קמא דפסחים דף י"א א' [טעות סופר חולין] דלא גזור בבכור כו'. ולפי זה, הא דחולקין תנא קמא ורבי יאשיה שם [בשבת] במריצה בחצר, ותנא קמא אסור, לאו בספק שמא תמות, דאם לא כן מה טעם מאן דאסר, דבבכור כהא גוונא על ידי ישראל שרי. ואף רבי יהודה דאסר שם [בפסחים], אטו מקום שעושה מום, מה שאין כן ברפואה. ורואי להיות ומשום הכי החמירו לתנא קמא, ועיין אליה רבה [ס"ב], ועדיין צ"ע. ועיין ב"י [שם], ומשמע דלבהמה עושין כל רפואה אף ע"י סמנים היכא דלא שייך מירוח. ועיין רש"י [שבת] שם [ד"ה] תנאי [הראשון], דאיכא דלא גור שאר רפואות אטו שחיקת סמנים, וצ"ע, ובחדושינו [ראש יוסף שם ד"ה תש] כתבנו מזה, עיין מ"א [אות] ב' :

ש"ב (א) אסור. עיין ט"ז. כבסימן ש"י סעיף א' [נוסעין ב] פירות העומדים לסחורה שרי בטלטול ואכילה, כרבי שמעון. ותבן הראוי לבהמה נמי שרי בטלטול, שבת קכ"ו ב' במשנה. ובר"מ ז"ל פרק כ"ו הלכה ט"ו אוצר וכו' "אלא" עושה שביל כו', אראש דבריו קאי, דלרשות אסור להתחיל דהוה טרחא יתירא (אפשר לאו דוקא, ד' זה קפוח מה לי להתחיל או התחיל מבעוד יום, רק הטעם עוברין דחול, כמו שכתב הב"ח עמוד תקא ד"ה ומ"ש), אלא עושה שביל ברגליו. והוא מברייאתא שם קכ"ז א'. ואפילו לעשות שביל אין היתר משום עוברין דחול כי אם ברגליו. ולרש"י שם [ד"ה ברגליו] משמע דברגליו מותר מוקצה. ועיין מ"א [סימן] ש"ח [סיק] ז'. ולר"מ ז"ל לרשות וכרבי שמעון, אין ראיא, דהיתור ברגליו שלא להיות עוברין דחול. ועיין אליה רבה שם [סיק] ז'. והנה לרב חסדא שם דמוקי מתניתין כרבי יהודה מוקצה, אף למצוה אסור מוקצה, ומינה לרשות אף התחיל אסור (דמשום הכי תנן "מפני" בית המדרש ואורחים, ולא אמר מפני לאורחים ובית המדרש כו', לומר אף לזה יותר מר' יהודה אסור, או יאמר סתמא, שמע מינה דוקא מפני אלו מפני, הא לרשות לא), וברייאתא דאין מתחילין כרבי יהודה ולמצוה, הא לרשות אף התחיל אסור ואפילו הכי עושה שביל ברגליו, שמע מינה דמותר. ואף לשמואל דפסק כרבי שמעון וברייאתא לרשות, מכל מקום עלה דרב חסדא בהא דברגליו שרי. ואיך ברייתא תבואה צבורה התחיל מערב שבת מותר להסתפק, כלפי לייא כו', היינו לרב חסדא ולמצוה כו', ומשום הכי אמר אימא

באר היטב

ש"ב (א) אין מילדין. אפילו לסעדה אסור, מ"א [סיק] א'. ועיין ט"ז [מ"ק א'] : **(ב) יבול.** דנרפואה נמהה אף אלס זהול שיה לניי שחיקת סמנים, ט"ז [סיק] ב' : **(ג) שתצטנן.** עיין ג"ח [סוף הסימן] :

מחצית השקל

ש"ב (פ"א) אין כו'. פ"עדה. דהיינו שאחוז הולד שלא יפול לארץ. והוא מוחנן סוף פרק מפנין [שבת קנח, ב] אין מילדין הבהמה ביום טוב אבל מסעדים, וכתב הרא"ש [שם פרק יח סימן ד] דר"י נסתפק אי האי מסעדים ר"ל אפילו בשבת, והא דתקני ביום טוב משום רבותא דאין מילדין תניא, או דבשבת אפילו מסעדים אסור, והניח הדבר בספק, והטור [עמוד תקנ] פסק לקולא, ותמה עליו הרב ב"י [שם ד"ה וכתב]. ומדלא כתב פה בשו"ע דין מסעדים לא להתיר ולא לאסור, כי אם לקמן סימן תקכ"ג לענין יום טוב, משמע דגם להרב ב"י מספקא מלתא. ואם כן ממילא מספקא אסור, אע"י דהוי ספק דרבנן, וכמו שכתב הט"ז ס"ק א' : **וכן משמע בגמרא דאסור טרחמין כו'.** דאחא תתן אבל מסעדים, מיתיי הש"ס ברייתא דתניא כיצד מסעדים אוהו בולד שלא תפול לארץ, אמר רבן שמעון בן גמליאל נוהגים היינו שהיינו מרחמים על בהמה טהורה ביום טוב, ע"כ [הברייתא] (ומרחמים היינו אם רחקה ולדה מזלפים עליו מי שלייתה או ליתן מלא אגרוף מלח ברחמה, כמו שכתוב לקמן סימן תקכ"ג סוף ד). והא דנקט גבי מרחמים ביום טוב, ניהו דהמעשה היה ביום טוב, מכל מקום מה לו לרבן שמעון בן גמליאל להזכיר ביום טוב, גם מסתמא גם לפעמים אירע כן בשבת. אלא ודאי לריוקא תני דוקא ביום טוב, אבל בשבת אסור. דגבי מרחמים ליכא למימר דנקט יום טוב לרבותא כמו

זוה. ומה שכתב יום רביעי למה לא, יש לומר דקוצר שלשה ימים מעת לעת הלהות ויגרים ויש סכנה, ואם כן כשימולו צרכיני צלמנע היום ימלאו שלשה מעת לעת בשבת. ועיין ש"ך יו"ד [סימן] רס"ו [סיק] ח"י מה שהוכיח ממשנה [שם קל, א]. ובמשנה [שם] מגידות סימן [א] הארכמי ואי"ה יבואר, וצ"ע כ"ל אף אי"ה יבואר עוד :

ש"ב א אין. עיין מ"א. המחבר השמיט מסעדין, משמע דמסקא אסור. ולא אמר בפירוש, דלא צריכה ליה. וצ"ע [סימן] ח"ג כתב מסעדין. וצ"ע [סימן] ח"ג אמר רבן שמעון בן גמליאל מרחמין היינו על בהמה טהורה ביום טוב, משמע בשבת לא. ועיין ב"ח [עמוד תקד ד"ה א] : **ב דהעמידה.** עיין מ"א. ל"ן ב"ל. וצריכה [שם] [א] יש לומר דאין יוכר כל כך לרפואה, דעל התרומה [סימן] ו' אסור להעמידה ביום, ומשום הכי אמר דאין צ"ל. והט"ז [סיק] ב' ל"ן על להיטה, דהמחבר קוצר כן, ומשום הכי פסק צ"ע נמי כן, והמחבר לא זו אף זו נקט. ואפי' שפיר מה שכתב הט"ז ב"ל א' : **וצ"ע** לומר משום הכי החמירו בו, כמו שכתבתי שם, והיינו מנא לן דתנאי [שם נג, ב] הוה לרפואה, דלמנא בסקנה, ופליגי בפלוגמא דרבי יהודה ורבנן [פסחים יא, א] בנכור, שמע מינה אף זה סכנה. ועיין ל"ג [שם] [א] אין מילדין, לילכא סכנה. הא מצרכי ויש סכנה מילדין, ולמנא דלמר דין מורה אסור, עיין ט"ז [משנתו זכא אות א] * : **ג מותר.** עיין מ"א. ועיין ט"ז [סיק] ג'. ועיין סימן של"ד צ"ח אות ג', ואי"ה שם יבואר :

ש"ב א שמו"ר. עיין מ"א. לא הביטוי, דהיה לו לומר דקיימא לן מוקצה כל זמן שלא דלחו צידים כרבי שמעון [שם קמ, א] : **ב דהתחיל.** עיין מ"א. לאפוקי מהט"ז [סיק] א' שכתב כונת הרמב"ם [טעות סופר נט"ז הרמב"ם] בפרק כ"ו הלכה ט"ז דאפילו התחיל אסור, ומלת תחלה נגמלא [שם קמ, א] משמע הא אם התחיל שרי, וצ"ע [אות א] פירשתי : **ג שצנורו.** עיין מ"א. כן הוא בגמרא שם, אלא שיש לומר דמקום שמומר הפיטוי למנוה, רק מוקצה, שרי צנוריו, וכמו שכתב במלחמות שם [ג, א] דמשום הכי הביאה ה"ר"ף ז"ל [שם] ללמוד דאסור מוקצה טבל ולח [א] ומדל דשרי צנוריו, ועיין סימן ש"ח [מ"א] אות וי"ן, ולה"ר"מ ז"ל [שם] דמפרש לה דאסור הפיטוי לרשות, אפילו הכי צנוריו שרי. והוא שכתב בשם המגיד משנה. ועיין ח"ד [הש"ס] [שם ד"ה הכן] מה שכתב בהא דתצנורא לנורה, וצ"ע [שם] פירשתי : **ד דברב.** עיין מ"א. דלרשות אסור אפילו התחיל מבעוד יום, ואף ביום טוב כבסימן תקכ"א, לדבר מנוה שרי, יע"ש :

מקו כל סוף מנוה ה"ל, ואף על פי כן אסור לו לעשות דין אסור, מוסב דהוי רק דמנוה, לכן אסור שם לשמוע. ... אלא צ"ל מנוה מותר, כיון שאמר כן יעשה דין הימור ממש. והענין המאזר יספור דשבת דמנוה ה"ל אלא מנוה, לא הו"ה, אם כן כל מה דאפשר למעבד צריכה ענינו, לכן סבירא ליה דאסור למול בשבת, ושפיר מציא ר"ה מיוס טוב דאסור לשמוע, ואפי' שפיר, כן נראה לפע"ד נכון, וד"ק הי"ע :

הגהות הסמ"ע

ש"ב סעיף א כגון שפיטוי דהכנסת אורחים. ... דהא ... תנא אן יש הרבה אורחים שאחרי יבולין להציל כל אחד ... אינן עושין הסעודה והכנסת האורחים אלא ודאי כל מה שעושין ... אורחים הוא מצוה ואפילו אחר שאין עושה עיקר הסעודה הכי נמי ... אהלך אשלים לכבודם עושה מצוה ... כ"ל, וצ"ע דיש לחלק :

שכתב ר"י גבי אין מילדין, דהא רבן שמעון בן גמליאל לא הזכיר שום דבר לאסור. אלא על כרחך דמרחמים אסור בשבת, והוא הדין דאין מסעדין דאסור בשבת, דשניהם חיקוני ולד. ועוד, כיון דרבן שמעון בן גמליאל תקני בתר הא דמפרש מסעדים, מסתמא כמו דסיפא דהיינו מרחמים הוא דוקא ביום טוב, גם ירשא דאיידי במסעדים דומיא דסיפא, דוקא ביום טוב :

ש"ב (פ"א) שמו"ר דהסתפק. שאינו מוקצה. ר"ל, לדין דקיימא לן כרבי שמעון [שבת קנח, א] דאין מוקצה אלא בגרוגרת וצמוקים וכדומה, כדלעיל סימן ש"י [סוף ב], ולכן כאן לא הוי מוקצה. אבל לרבי יהודה דאית ליה מוקצה, ודאי דאוצר הוא מוקצה, וכדאיתא בש"ס [שם קמ, ב] : **(פ"א) דהתחיל ב"י.** משמע דשרי, וכן הוכיח הרב ב"י [עמוד תקא ד"ה ח"ל], ע"ש. אבל הט"ז [סיק] א' תמה, כיון דטעם האיסור להתחיל משום טרחה, אם כן מה לי אם התחיל מבעוד יום או לא, וע"ש : **(פ"א) דאב"א עושה כו'.** דהוי טלטול בגופו, דעריך מטלטול מן הצד. ולדעת הרא"ש [שבת פ"ג סימן ט] טלטול בגופו אפילו לצורך דבר האסור מותר, וכמו שכתוב לעיל סימן ש"א סעיף ח' : **(פ"ד) דברב מצוה.** ופ"ה אפילו ב"י, ר"ל, אף על גב דביום טוב משום פסידא לא הותר כהני גונוי, אבל משום מצוה מותר אפילו בשבת :

בבבשי שרד

ש"ב (פ"א) סעיף סימן ש"ח סעיף ג', כ"ל [ב] :

אוצר מפרשים

ש"ב א (פ"א ס"ק א) ותמה ב"י עליו. י"ב, ונראה דטעם הטור, כיון דאיכא הפסד ממן אולנין בספיין לקולא : (נתיב חיים)